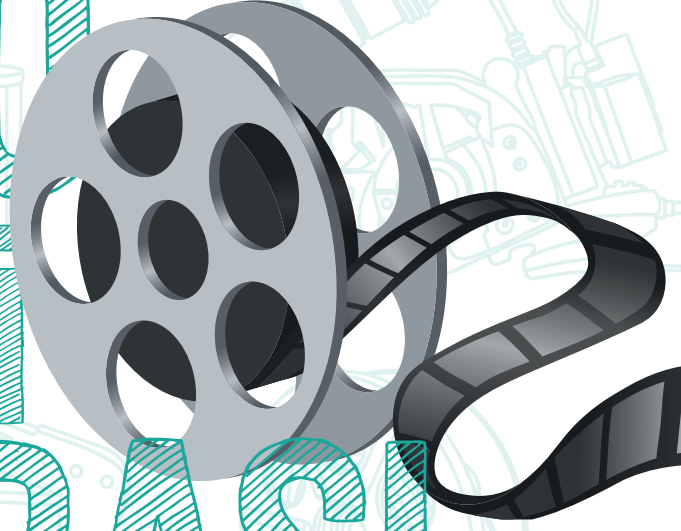

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

STGM
Sivil Toplum Geliřtirme Merkez

VIDEO ÜRETİMİ SONRASI SÜREÇLERİ

ETKİLİ EĞİTİM VİDEOLARI ÜRETİMİ VE DAĞITIMI REHBERİ

1

SUNUŞ

“Bir bilene sormak” yeni bir şey öğrenmenin en hızlı ve en etkili yoludur. Bu en basitinden bir usta çıracı ilişkisidir aslında. Bilginin bu kadar yoğun ve hızlı aktığı bir dönemde, öğrendiğimiz her şeyin diplomasını almak durumunda değiliz. E hal böyle olunca, hepimiz “bozulan bir şey nasıl tamir edilir?” ya da “yeni çıkmış bir yazılım veya hizmet nasıl kullanılır?” gibi soruların cevaplarını ararken, keşke birileri videosunu çekmiş olsa diye düşünüyoruz. Ve evet haklıyız!

Yakın tarihli bir TechSmith araştırmasına göre, insanların % 53’ü haftada iki veya daha fazla eğitici video izliyor (2013’e kıyasla %152 artış).

- Satın alma kararı verirken ürün hakkında bir video izlemeyi tercih edenlerin sayısı, ürün hakkında bilgi okumak isteyenlerin sayısının yaklaşık 4 katıymış... Çünkü hızlı. Deneyime dayalı olduğu için de daha inandırıcı.
- Her üç çalışandan ikisi, talimatlar görsel olarak verildiğinde görevleri daha iyi tamamlama ve bilgileri %7 daha hızlı alma eğilimindeymiş... O kalan “bir” çalışana kolay gelsin.
- Öğrenme ve eğitim içeriklerinin YouTube’da günlük izlenme rakamları günde bir milyardan fazlamış... Video yüklemenin tam zamanı sanki.
- Udemy, Lynda.com ve Skillshare gibi çevrimiçi video kurs siteleri on milyonlarca öğrenciyle günden güne büyüyormuş... Çünkü tek olay öğrenci ve öğretmeni canlı olmasa bile buluşturabilmek aslında.

Tüm bu artılar yetmediyse... İçinde bulunduğumuz pandemi süreci gibi yüz yüze bir araya gelemediğimiz olağanüstü durumlarda, kolay ve hızlı bilgi paylaşım imkanı sunması da video eğitimlerin büyük bir avantajı değil mi?

Tamam, ikna olduysanız, eğitim videonuzu çekmeye hazırsınız demektir. Peki nereden başlayacaksınız? Öncelikle kolayca ulaşılabilen video kayıt ve kurgu teknolojileri var; yani işin bu kısmını merak etmeyin. Bize sorarsanız, sürece dair asıl sorun olabilecek şey “detaylar içinde kaybolmak” ve işin eğlencesini ıskalamak. Bunun önüne geçebilmek için de başlamadan önce aşamaları gözden geçirir ve süreci kağıt üzerinde tasarlırsanız iyi olur.

Bu rehberde; video ile ulaşmayı amaçladığınız hedef için en uygun formatı belirlemek, en uygun içeriği oluşturmak, bu içerik için en efektif programı yapmak ve uygun araçları belirlemek ve videonuzu en etkili kanallar üzerinden dağıtıma sokmak konularında size yol gösterecek önerilerimiz var. Umarız işinize yarar; çünkü sizin işinize yararsa, çekeceğiniz videoyu izleyecek belki de binlerce insanın ufku genişlemiş olacak.

İyi çekimler.

Kaynak: <https://www.techsmith.com/blog/instructional-videos/>
Bu metinden yapılan alıntılardaki tüm çeviriler STGM’ye aittir.

EĞİTİM VİDEOLARI TÜRLERİ

I. MİKRO VİDEOLAR

Mikro videolar, tek ve dar bir konuyu öğretmeye odaklanan kısa, eğitici videolardır. Genellikle bir dakikadan kısa sürerler ve dikkat süreleri çok kısa olan günümüz medya tüketicilerine hitap ederler. Yani mikro video eşittir makro dikkat.

Örnek; <https://youtu.be/prsuzs1Xmc0>

II. ÖĞRETİCİ VİDEOLARI

Öğretici videolar, bir süreci baştan sona öğreten veya izleyicinin hedefe adım adım ilerlemesini sağlayan, adlarının hakkını vererek “öğretici”likleriyle ön plana çıkan videolardır. Genellikle 2-10 dakika uzunluğunda olurlar ve birden fazla eğitim yöntemini içerebilirler.

Bazen “nasıl yapılır” videoları olarak anılırlar. En iyileri dikkatlice planlanmıştır ve profesyonel bir dokunuşa sahiptir. Peki nasıl yapılır bu “nasıl yapılır” videoları diyorsanız, rehberi okumaya devam edin.

Örnek; https://youtu.be/BDliEq_0qeQ

III. TRAINING (ÖĞRENİM) VİDEOLARI

Öğrenim videoları, bir çalışanın işyeri becerilerini geliştirmek için tasarlanır. Şirketler genellikle uyumluluk ve taciz eğitimi gibi kişilerarası konuları veya donanım ve yazılım eğitimi gibi işle ilgili konuları kapsayan çevrimiçi öğrenim videoları oluşturur. Öğrenim videoları, eğitmen ve öğrenen arasında bağlantı kurmak için genellikle gerçek kişilerin görüntülerini kullanır. Bunlar etkileşimli videolar olabilir ve genellikle daha büyük bir eğitim kursuna uygundur. Şu konuyu biri bana anlatsın diyenlere...

Örnek; <https://youtu.be/J7ENEuqXDwY>

IV. AÇIKLAYICI VİDEOLAR

Açıklayıcı videolar, bir iş konseptini veya ürünü eğlenceli ve görsel bir şekilde açıklayan kısa videolardır (genellikle iki dakikadan az). Daha büyük bir konuyu, ürünü veya hizmeti açıklamak için genellikle temel animasyonları kullanırlar. Açıklayıcı videolar, karmaşık fikirleri basitleştirerek kolayca sindirilebilir içeriğe dönüştürür. O basitleştirme yok mu... Bir de yapana sorsak

Örnek; <https://youtu.be/-bknuFCQn4Y>

V. SUNUM VİDEOLARI

Bir sunumu yaparken kaydetmek, izleyicilerin daha sonra da aynı sunumu izleyebilmesini mümkün kılar. İçeriği yeniden izlemek ve yeniden özümsemek isteyenler veya yüz yüze etkinliğe katılamayanlar için mükemmeldir. Bu, bir sunum için yalnızca sesi kaydetmek kadar basit veya PowerPoint nokta slaytlarını, bir web kamerası ve ayrı bir mikrofonu aynı anda kaydetmek kadar gelişmiş olabilir.

Ders ve sunum çekimi, bir öğretici videodan daha uzun olma eğilimindedir ve tüm ders veya sunumun uzunluğunu kapsar. Bu da onlardan tam verim almak isteyen izleyicilerin çok daha fazla zaman ayırmaları ve dikkatlerini yüksek düzeyde kullanmaları gerektiği anlamına gelir.

Örnek; <https://youtu.be/URbLKYuuyEY>

VI. EKRAN PAYLAŞIMI VİDEOLARI

Ekran paylaşımı hızlı ve gayri resmi olma eğilimindedir ve genellikle eğitici videolardan daha küçük bir kitleye yöneliktir. Bu videolar, bilgisayar ekranınızın dijital video paylaşımlarıdır ve genellikle sesli anlatım içerirler. Bunlara, ne yaptığımı gör ve sen de aynısını yap videoları diyebiliriz.

Bir eğitmenin, meslektaşın veya yöneticinin bir soruyu yanıtlamak veya sorunlu bir kavramı açıklığa kavuşturmak için hızlı bir şekilde ekran video paylaşımı oluşturabildiği canlı ya da kaydedilmiş ekran kayıtlarıdır. Genellikle “tek kullanımlık” videolar olarak kabul edilen ekran video paylaşımları, daha düşük üretim değeriyle ve belirli bir amaç için -genellikle kısa bir ömürle- hızlı bir şekilde yapılabilirler. “Şimdi hemen size ekranımda göstereyim; şu menüye tıklayın, bunu seçin, bakın hemen oldu...”

Örnek; <https://youtu.be/A2OLQNSIJgU>

Kaynak: <https://www.techsmith.com/blog/instructional-videos/>

SONUÇ

Gördüğünüz gibi eğitici videolar çeşitli isimlerle anılıyor ama farklılıklarına rağmen amaçları aynı... Eğitici olmak. Elbette hiçbiriniz sıkıcı videolar çekmek istemezsiniz ama izleyicilerinizin öğrettiklerinizi anlaması ve öğrenmesi önceliklidir. Yani sıkıcı olmamak adına şakalar ve fıkralar tadında da ilerlememelisiniz. Bu videolar stand-up dinamikleriyle amacına ulaşamaz. Bilginin suyunu “sıkmadan” çıkarıp sunmak biraz da sizin iyi hazırlanmanıza bağlı. Bunun için gelin video üretim sürecinin bölümlerini daha detaylı ama sizi sıkmadan inceleyelim.

VIDEO ÜRETİMİ SONRASI SÜREÇLERİ

VIDEO ÜRETİMİ VE ETİK KONULAR

Video Görüntülerini Oluşturma Sürecinde İnsan Haklarını Korumak

Video kayıtları insan hakları ihlallerini ortaya çıkarmak için önemlidir. Ancak bu tür kayıtların nasıl kullanılacağı basit bir süreç değildir. İster görgü tanıkları tarafından ister uzman bir araştırmacı tarafından çekilmiş olsun, video kayıtları yanlış şekilde paylaşıldığı veya kullanıldığı zaman kişi ya da grupları büyük bir risk altına sokabilirler. Bir videonun internet üzerinden, kamuoyuna açık bir biçimde sunulmuş olması bile onun, insan hakları savunucuları, gazeteciler veya belgeselciler tarafından öylece kullanılabileceği anlamına gelmez.

Çoğu zaman, başta görgü tanıkları olmak üzere, başkaları tarafından çekilmiş videolar daha büyük bir videonun parçası olarak ya da kendi çektiğimiz bir video ile montajlanarak kullanılabilir. Bu nedenle hem kendi çektiğimiz hem de başkaları tarafından çekilen videoların, aynı güvenli ve etik insan hakları pratikleri bağlamında kullanılması esas olmalıdır. Örneğin, YouTube’da bulunan bir videoya, yazdığımız bir raporda bağlantı vereceksek, onunla ilgili olarak da kendi çektiğimiz bir videoda gözettiğimiz ilkeleri gözetmemiz gerekir. Bunu da her durumda insanlık onurunu korumak, hakları ihlal edilenleri güçlendirmek ve her türlü zararı ve riski azaltmak ilkelerini gözeterek sağlarız.

Bu çerçevede sorumluluklarımızı;

- 1) Görüntülenen (ve görüntülenmeyen) kişilere karşı
- 2) Görüntüyü çekenlere karşı
- 3) İzleyicilere karşı

olmak üzere üçe ayırabiliriz. Bu bölümde hem kendi çektiğimiz hem de başkalarının çektiği videoları kullanırken dikkat edilmesi gereken unsurlara değineceğiz. Başkaları tarafından çekilen görüntülere ilişkin ilkeler, kendi çektiğimiz görüntülere dair ilkelerle aynıdır.¹

¹ Bu bölüm insan hakları dokümantasyonu alanında uzman bir uluslararası kuruluş olan WITNESS tarafından yayımlanan “Video as Evidence Field Guide” el kitabından uyarlanmıştır. El kitabının orijinaline bu bağlantıdan ulaşılabilir: <https://vae.witness.org/video-as-evidence-field-guide/>

1) GÖRÜNTÜLENEN KİŞİLERE KARŞI SORUMLULUKLAR ve ETİK DOKÜMANTASYONUN İLKELERİ

İnsan hakları, gazetecilik ve belgesel film yapımcılığında, hakkında haber yapılan öznelere “zarar görmemesini” hedefleyen bir etik uygulamalar geleneği bulunur. Bu uygulamalar bir yandan görüşülen veya filme alınan kişilerin “bilgilendirilerek rızasının alınmasını”, bir yandan da hikayelerini kaydetmenin ve paylaşmanın getirebileceği olası riskleri dikkatli bir şekilde analiz etmeyi gerektirir.

Bir videonun üretilme sürecine dahil olmayan biri için, videoda yer alan kişilerin rızasının alınıp alınmadığı, rızaları olsa bile videonun kamuoyuyla paylaşılmasının söz konusu kişiye veya başkalarına zarar verip vermeyeceğini belirlemek zordur. Oysa, başkalarınca, mesela görgü tanıkları tarafından çekilen bir videonun birilerine zarar verme riskinin ne olduğunu araştırıp anlamak hayati düzeyde bir önem taşıyabilir. Bu tür riskleri doğru analiz edecek, anlayacak ve tartacak stratejileri bilmek ve uygulamak böyle videoları kullanacakların sorumluluğudur. Çünkü insanlar hiçbir zaman bir videonun nesneleri değildir; aksine haklarına saygı duyulması gereken esas öznelere.

6

RIZA

Sorumlu ve etik belgelemenin en önemli unsuru bireylerden, görüntülerini veya hikayelerini kaydetmek ve yayınlamak için onları olası süreçlerle ve sonuçlarla ilgili bilgilendirerek onaylarının yani “bilgilendirilmiş rızalarının” alınmasıdır. Ağır bir insan hakları ihlalinin mağduru olsa da herkes hayatını veya deneyimlerini paylaşmak zorunda değildir. Hatta paylaşmamayı tercih etmesi durumunda kimseye bunun nedenlerini açıklamak zorunda da değildir. Bir kişi, kimi zaman kişisel, dini, ailevi, sosyal vb. gibi nedenlerle, kimi zaman da oluşabilecek güvenlik riskleri nedeniyle hikayesini paylaşmayı reddedebilir. Bu durum saygıyla karşılanmalıdır.

Bilgilendirilmiş rıza, sadece yazılı veya sözlü onay almanın ötesinde geniş bir kavramdır. Bilgilendirilmiş rıza, filme alınan herkesin, filmin amacını, videonun kimler tarafından izlenebileceğini ve bu videoda yer almanın tüm olası sonuçlarını anlaması ve buna dayalı olarak rıza vermesidir. Filme alınacak kişilerin eğitim durumu, ekonomik düzeyi ve diğer tüm koşulları gözetilerek bu bilgiler aktarılmalıdır. Örneğin, okuma yazması olmayan 70 yaşında, kırsalda yaşayan bir kadına “bunu internete koyacağız” demek tek başına bir anlam ifade etmeyebilir. Aynı şekilde, bir mülteciyle çevirmen aracılığıyla çekim yaparken videoda yer almasının yaratabileceği yasal riskler detaylı olarak anlatılmalıdır.

Çocuklarla yapılan görüşmelerin ise uzman eşliğinde ve “çocuğun yüksek yararı ilkesi” çerçevesinde gerçekleştirilmesi esastır. Bilgilendirilmiş rıza süreci rıza vermek kadar rızadan vazgeçmeyi de içerir. “Bilgilendirilmiş rıza” kalıcı değildir. Bir kişi, tüm riskleri anlayıp rıza verdikten sonra da bu rızadan vazgeçme hakkına sahiptir. Kimi zaman duygu ve düşüncelerindeki değişimler, kimi zaman da değişen güvenlik koşulları

bilgilendirilmiş rızadan vazgeçmesine neden olabilir. Bu nedenle, bilgilendirilmiş rızaya dair kararların zaman içinde değişebileceği gerçeğine saygı gösterilmelidir. Başkalarının çektiği, örneğin internette bulunan videolarda bilgilendirilmiş rızanın olup olmadığını bulmak ve buna dair sağlıklı bir analizi yaparak sonuçlarının kimler için nasıl riskler yaratacağını hesaplamak videoyu kullananların sorumluluğudur. Bu nedenle, videoların belirli bölümlerini kesmek ya da bulanıklaştırmak gibi önlemler her zaman düşünülmelidir. Öte yandan, insan hakları ihlallerini belgeleyen kimi videoların, bizzat ihlalciler tarafından çekilmiş olabileceği de unutulmamalıdır. Örneğin, bir işkence görüntüsü bizzat işkenceciler tarafından çekilmiş olabilir. Böyle bir videoyu yayınlamak veya daha geniş kitlelerle paylaşmak da ihlali devam ettirmek olabilir.

GÜVENLİK; ONUR VE GİZLİLİK

Bir video görüntüsü önemli bir hikâyeye veya soruna dair kapsamlı bir farkındalık yaratma gücüne sahiptir. Ama aynı güç, kişilerin veya toplulukların güvenlik, onur ve mahremiyetini de olumsuz yönde etkileyebilir. Örneğin, bir cinsel saldırı görüntüsü, saldırılan kişinin mahremiyetinin ihlaline, yeniden mağdurlaştırılmasına ve kimi zaman da tehlike altına atılmasına neden olabilir. Bazen, bir insan hakları savunucusunun isminin veya görüntüsünün yaygın şekilde paylaşılması bile onu baskıcı bir rejime karşı hedef haline getirebilir. Bir başka örnekteyse, bir gözaltı merkezinde yaşanan insan hakları ihlallerini anlatan bir polis memurunun görüntüsü o kişiyi de bir mağdur haline getirebilir.

Ayrıca unutulmaması gereken önemli bir konu da bir video görüntüsünün o videoda yer almayanları da riske atabileceğidir. Örneğin, mahallesinde yaşanan saldırıları anlatan bir kişinin görüntüsü, kendisi korunsun bile, yakınlarını veya mahallede yaşayan diğer kişileri riske atabilir. Aynı şekilde, bir insan hakları savunucusunun bir toplantıdaki görüntüsü, videoda görünmeseler bile, başka savunucuların da orada olduğunun öğrenilmesine neden olabilir. Bunların dışında, bir kişinin kamera karşısındaki ifadeleri de bu ifadelerden zarar görebilecek başka kişilerin isimlerini içeriyor olabilir.

Bir video görüntüsünün yaratabileceği riskler değerlendirilirken, bu riskler videoda yer alan ihlalciler için de gözetilmelidir. Özellikle adil yargılanma hakkını riske atabilecek veya ihlalcilerin işkence mağduru haline gelmesine neden olabilecek sonuçların ortaya çıkması engellenmelidir.

Son olarak, ayrımcılığa, şiddete ya da başka bir hak ihlaline uğramış kişilerle görüşmeler yapılırken ve bu görüşmeler kaydedilirken özellikle karşımadaki kişilerin travmalarını yeniden yaşatmamak ve onurlarını korumak için özel önlemler almak gerekir. Bu çerçevede, hassas veya dezavantajlı kişilerle çalışırken o alanda uzman kimselerden destek almak esastır. Öyle ki çocuklarla, mültecilerle, şiddete maruz bırakılmış kadınlarla, LGBTİ’lerle, azınlık mensuplarıyla, engellilerle ve birçok benzer

7

grubun üyesiyle çalışmak özel bir bilgi ve deneyim gerektirir. Bu nedenle, her zaman konuyla ilgili uzmanlar ve sivil toplum örgütleriyle ön çalışmalar yapmak bir kural olmalıdır.

DOĞRU KANAAT

Kendi yaptığımız bir kayıta bilgilendirilmiş rızanın olup olmadığını biliriz. Ancak başkaları tarafından çekilmiş bir videoda bundan emin olamayız. Bu noktada profesyonel düzeyde bir kanaat oluşturmamız gerekir. Öyle ki, söz konusu kaydın başkalarının rızasını ve mahremiyetini ihlal edip etmediğini veya başkalarına zarar verme riski yaratıp yaratmadığını belirlemek tamamen oluşturacağımız bu kanaate dayalıdır. Bu kanaati oluşturmak için kendinize bazı sorular sorabilirsiniz. Bazen tek başına bu tür sorulara yanıt vermek zor olabilir, ihtiyaç duyduğunuzda bir başka meslektaşınızdan yardım istemekten çekinmeyin.

- Görüntü kamusal alanda mı, özel bir ortamda mı çekilmiş?
- Görüntüde yer alanlar kameranın varlığının farkında mı?
- Görüntüde yer alanların rızaları alınmış mıdır? Rıza vermeyi reddedebilecek durumda mıdır?
- Görüntüde yer alanlar, bu görüntülerin kim tarafından, nerede, nasıl kullanılacağını biliyor mudur?
- Rıza vermiş olsalar bile, nerede ve nasıl kullanılacağı ile ilgili rıza vermişler midir? (Örneğin, sadece savcı veya polis sorgusu için mi izin verdiler?)
- Bu görüntülerin başkaları tarafından izlenmesi, görüntüde yer alanların gizliliğini, onurunu ve güvenliğini nasıl etkiler?
- Özellikle farklı dini ve kültürel değerlere sahip kişi veya gruplar söz konusuysa, bu görüntülerde yer almak onların bu değerlerini nasıl etkiler?
- Bu görüntüleri yayımlamak, görüntülerde yer almayan başka kişileri de etkileyebilir mi? Etkilerse de nasıl etkiler?

İnsan hakları ihlallerine dair görüntüleri yayımlamak “kamu yararı” anlayışıyla atılan bir adımdır. Ancak, kamu yararı kavramının mutlaka, bir kişi veya grubun onuru, gizliliği ve güvenliği söz konusu olduğunda yeniden ve yeniden değerlendirilmesi gerekir. Bir görüntünün paylaşılmasından sadece insan hakları ihlallerine maruz kalanlar değil, insan hakları ihlallerini gerçekleştirenler de etkilenecektir. O kimselerin, özellikle adil yargılanma hakkı ve güvenlikleri bakımından etkilenmeleri mümkündür. İnsan haklarının korunması amacını taşıyan paylaşımlarda bu durum da dikkate alınmalıdır. Bununla beraber, özellikle mağdurların görüntülerinin paylaşılması birçok durumda mağdurların haklarını ve onurunu riske atabilecekken, kimi zaman da mağdurların isimsiz bir kurban olmaktan çıkabilmesi için de

anlamli olabilir. Bu takdirin yapılabilmesi için mağdurların veya yakınlarının görüşü en önemli unsurdur.

Bir insan hakları ihlalinin görüntülerinin çekilmiş olması, o görüntülerin paylaşılabilirliği anlamına gelmez. Görüntüleri olduğu gibi paylaşmak yerine, ilgili kişilerin kimliklerini gizleyecek önlemler alabilirsiniz. Bir program veya YouTube yüz bulanıklaştırma aracı gibi araçları kullanarak yüzleri tanınmayacak şekilde bulanıklaştırabilirsiniz. Eğer gerekiyorsa ses değiştirme programı kullanmayı değerlendirebilirsiniz. Bazen görüntülerde kişilerin kimliklerini ortaya çıkarabilecek giysiler, dövmeler, plaka ve adres bilgileri yer alabilir. Bunlara ayrıca dikkat edilmesi gerekir. Bazen Twitter veya Facebook gibi mecralarda videoyu paylaşmanın bilgileri yer alabilir. Bu tür meta-data bilgilerinin varlığı da önemle değerlendirilmelidir.

Özellikle, insan hakları ihlallerini gerçekleştirenler tarafından çekilen görüntüleri kullanmak birçok risk içerir. Bu tür görüntülerde ihlale uğrayanların işkenceye, tacize, saldırıya maruz bırakılırken anları yer alır. Örneğin, Rusya’da eşcinsel gençleri buluşmak için davet eden polisler, tuzağa düşürdükleri gençlerin görüntülerini sosyal medyaya yüklemiştir. IŞİD gibi çeşitli gruplara tutsaklara uyguladıkları işkencelerin görüntülerini hem korku salmak hem de destekçilerini cesaretlendirmek için kullanabilmektedir. Bu tür görüntüleri kullanmadan önce şu soruları yanıtlamak işe yarayabilir:

- Bu video korku salmak için mi çekilmiş?
- Görüntüler kişileri veya grupları aşağılamak için mi çekilmiş?
- Şiddet kutsanıyor mu? Şiddet içeren hedeflere yönelik yeni destekçiler kazanılması mı hedefleniyor?
- İhlalcilerin birbirlerini eğlendirmesini ve kendi aralarında yeni taktikler paylaşmasını mı amaçlıyor?
- İzleyenleri yanıltmak ve şaşırtmak mı amaçlanıyor?
- Rusya örneğindeki gibi, görüntülerin kendisi de bir ihlal mi?

Çoğunlukla bu tür görüntüler, ihlal sürecine dair önemli bilgiler verir. Hatta ihlalin biçiminin ve yoğunluğunun kamuoyunun dikkatine sunulması için işe yarayabilirler. Ancak bu tür görüntüler mağdurların yeniden mağdurlaştırılmasına sebep olur. Rızanın söz konusu bile olmadığı bu tür bir görüntü ciddi psikolojik travmalara da yol açar. Dahası, mağdurların kimliklerinin belli olması, daha da ileri düzeyde ayrımcılığa ve ihlale maruz bırakılmalarına neden olabilir. Bu nedenle, bazen videoyu kullanmak veya paylaşmak yerine yalnızca tasvir etmek de işe yarayan bir yöntemdir.

2) GÖRÜNTÜYÜ ÇEKENLERE KARŞI SORUMLULUKLAR

İnsan hakları ihlallerine ait görüntüler gazeteciler, sivil toplum kuruluşları ve aktivistler gibi kurumsal düzeyde iletişim kurulabilecek kişiler tarafından çekilebileceği gibi olay mahallinde bulunan ve gizli kalmak isteyen kişiler tarafından da çekilebilir. Özellikle, bu tür olay mahallinde bulunanlar tarafından çekilmiş görüntülerin kullanımı hassasiyet gerektirir. İnternet üzerinde milyonlarca görüntü kaydının bulunduğu bir dünyada görüntüyü yükleyen çeken kişi olduğundan emin olmanız mümkün değildir. Hatta internette aynı görüntülerin birbirinden farklı birçok versiyonu bile bulunabilir. Bu nedenle bir görüntünün kaynağı, belirlenmesi gereken en önemli unsurdur. Her zaman bu kaynağa ulaşamamak da aşağıdaki soruları sormanız bu görüntülerin çekilmesindeki amacı anlamak ve riskleri değerlendirmek için yardımcı olabilir:

- Görüntüleri kim filme almış olabilir?
- Görüntüleri kim yaydı veya internete yükledi, filme alanlarla aynı kişiler mi yoksa aynı ekibin içindeki farklı kişiler mi?
- Görüntüleri çekenlerle dağıtanlar farklı amaçlara sahip farklı kişiler mi?

Her zaman görüntüleri çekenlerin güvenlik, onur ve gizliliğini tıpkı görüntülerde yer alıyormuş gibi hassasiyetle değerlendirin. Çoğunlukla önemli olaylarda olay esnasında orada olan ve çektiği görüntüleri sosyal medyada paylaşan kişiler olabilir. Bu kişilerin görüntülerini kullanmak için onlarla bağlantı kurarken onların güvenliklerini göz ardı etmeyin. Bazen güvenlik nedenleriyle görüntüleri çekip size ulaştıranlar veya kamuoyuyla paylaşanlar gizli kalmak isteyebilir. Bu nedenle, özellikle her bir görüntü kaydı dosyasının içinde çeşitli meta-data kayıtları olabileceğini bilerek hareket edin. Bu meta-data kayıtlarının silinmesini sağlayın. Görüntülerin paylaşıldığı platformlar paylaşan kişiler hakkında bilgiler tutuyor olabilir. Bu duruma karşı hazırlıklı olun. Her durumda, görüntüleri çekenlerin ve paylaşanların sizin kadar teknik bilgi ve donanıma sahip olmayabileceğini düşünün ve onlara gizlilik ve güvenliklerini sağlamak adına destek olun.

Birçok durumda, ciddi basın ya da sivil toplum kuruluşları kullandığınız görüntülerin gerçek ve güvenilir olup olmadığını teyit etme ihtiyacı duyarlar. Çünkü kimi zaman birçok grup rakip gördükleri hakkında yanlış bilgiler yaymak için sahte videolar çekebilirler. Bu teyit etme ihtiyacı, görüntüleri çekenlerin veya dağıtanların gizliliğinin korunmasıyla çelişebilir. Görüntülerin

gerçek olup olmadığını denetlemeye yarayan bazı teknik araçlar vardır, ancak her durumda bunlar da işe yaramayabilir. Böyle durumlarda, profesyonel bir kanaat oluşturmak gerekir. Çünkü gerçek olmayan veya manipüle edilmiş videolar hem sizin hem de başka gerçek görüntülerin itibarını ve güvenilirliğini zedeler. Daha da kötüsü, başka insanların veya grupların şiddete ve ayrımcılığa maruz kalmasına neden olabilir. Bir görüntünün gerçek olup olmadığını anlamak için aşağıdaki sorular size yardımcı olabilir:

- Söz konusu görüntüleri doğrulayan başka görüntüler ve tanıklıklar var mı?
- Bu görüntüleri gerçekmiş gibi çekmek ve yaymak isteyebilecek kişi veya gruplar var mı?
- Siz görüntülere ve ardındaki amaçlara inanarak yanılmış olabilir misiniz?

Başkaları tarafından çekilmiş görüntüleri kullanmaya karar verirsiniz, her zaman görüntülerle ilgili neyi tam olarak bildiğiniz ve neyi bilmediğiniz konusunda açık olun ve bunu izleyenlere aktarın. Hatta, izleyenlerin bu görüntüler hakkında size bilgi vermesini mümkün kılacak bir olanak yaratın. Böylece elinizdeki görüntüleri daha geniş gruplarla paylaştığınızda doğruluğu teyit etmeye yarayacak ek bilgiler veya sorularla karşılaşabilirsiniz. Her durumda hem görüntüyü çekenlerin ve paylaşanların hem de görüntülerde yer alanların gizlilik, güvenlik ve onurunun korunması ilkesine bağlı kalın.

3) İZLEYİCİLERE KARŞI SORUMLULUKLAR

İzleyicilere karşı ilk sorumluluk, ürettiğiniz videonun nefret içerikli ve kötü niyetli bir söylemin yaygınlaşmasına olanak tanıyan bir platforma dönüşmesine engel olmaktır. Aynı zamanda izleyenlerin duygusal ve psikolojik etkilenme ölçüsünü öngörmek de eşit önemde bir sorumluluktur. Bir videoyu oluştururken dikkat edilmesi gereken unsurlardan biri de izleyicilerin ne izlediğini anlamalarını sağlayacak bir bağlam sunabilmektir. Bu, kimi zaman farklı görüntülerin montajlanarak bir hikâye oluşturması şeklinde olabileceği gibi, kimi zaman da görüntülerin kronolojik bilgiler, ilişki ağları veya yazılı metinlerle desteklenmesi şeklinde olabilir. Hem kendi ürettiğiniz hem de başkaları tarafından çekilmiş görüntüleri kullanırken gerçeğin korunması, nefretin önlenmesi ve videonun amacının şeffaf olması ilkelerine bağlı kalınmalıdır. Bu çerçevede aşağıdaki sorular size yardımcı olabilir:

- Ortaya koyduğum videoyu oluştururken ne tür tercihler yaptım? Belirli bilgileri ve görüntüleri yan yana koymak veya koymamak durumun gerçekliğini incitiyor mu? Kullandığım sıralama, yaptığım tercihler, gerçekte olmayan bir bağ varmış gibi

gösteriyor mu?

- Bağlamı olduğu gibi ve en gerçek haliyle sundum mu?
- Neden bazı görüntüleri kullandığım veya kullanmadığımla ilgili olarak izleyicilere tam bilgi veriyor muyum?
- Ürettiğim veya kullandığım görüntüler izleyenler arasında ve kamuoyunda korkunun, sahte iddiaların, dedikoduların ve önyargıların yaygınlaşmasına neden olur mu? Eğer bu amaçla çekilmiş görüntüler elime geçtiyse, ama yine de ihlalleri belgelemek açısından önemliyse, nasıl bu amaçlarına hizmet etmeden kullanabilirim?
- Başkaları tarafından çekilmiş görüntüleri kullanırken bunların çekilme amacını izleyicilere doğru anlatabiliyor muyum?
- İzleyenler benim neden bu videoyu ürettiğimi ve neden belirli görüntüleri kullandığımı anlayabiliyor mu?

VIDEO ÜRETİMİNDE YASAL KONULAR

12

Kamusal ve Özel Alanlar ile Bireylerin

Görüntülerinin Alınması Konusunda Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de kamusal ve özel alanlarda görüntü alınmasına ilişkin yasal düzenlemelerin, haberalma ve ifade özgürlüğü haklarının ihlaline yol açmayacak şekilde uygulanmasını sağlamak, öte yandan görüntüsü alınan bireyler bakımından özel hayatın gizliliği gibi temel hakların sınırlarını çizebilmek için konuya ilişkin ülke mevzuatının sistematik bir şekilde değerlendirilmesi önem arz eder.

Mekan bakımından video çekimlerinde yasal düzenlemeler çerçevesinde incelenebilecek iki farklı kavram karşımıza çıkar:

- 1) Kamusal alan (mülkiyetsiz alanlar),
- 2) Özel mülkiyete ya da kamu mülkiyetine tabi alanlar.

Kamusal alan, insanların birbirleriyle toplumsal etkileşime girmeleri için erişimlerine ve yararlanmalarına açık halde bulunan, devletin ya da özel kişilerin mülkiyetinin ya da kullanım hakkının olmadığı alanları ifade eder. Sokaklar, caddeler, meydanlar bu kapsamdadır. Alışveriş merkezi, tiyatro ve sinema gibi alanlar genel olarak yararlanmaya ve erişime açık olmasına rağmen temelde özel mülkiyete tabi alanlardır. Yine toplu ulaşım araçları ve bu araçlarda yolcu aktarımı işlevi gören istasyon vb. yapılar devlet, kamu kurumu ya da özel kişilerin mülkiyetinde olduğundan, bunların yasal olarak mülkiyetsiz kamusal alan olarak değerlendirilmeleri mümkün değildir. Medeni

Kanun’un 715. Maddesi’ne göre mülkiyeti olmayan kamusal alanların işletilmesi ya da kullanılması özel bir yasayla kişi ya da kurumlara bırakılmış olabilir (milli parklar, doğal sit alanları, tescilli taşınmaz kültür varlıkları, tarihi mekan ve ören yerleri gibi). Bu durumda böyle alanların da video çekim izni bakımından özel ya da kamu mülkiyetine tabi alanlar kapsamında değerlendirilmeleri uygun olur. Özel mülkiyete ya da kamu mülkiyetine tabi alanlar ise, bireylerin yalnız başlarına ya da toplu halde yaşamlarını sürdürdükleri, fiziksel olarak açık ya da kapalı halde bulunan, devlet, kamu kurumu ya da özel kişilerin üzerinde mülkiyet ya da kullanım hakkına sahip oldukları alanları ifade eder.

Kamusal alan kapsamında bir yerde video çekimi yapılırken izin alınması gerektiğine ilişkin tek düzenleme, “5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun”un 14. Maddesi’ne dayanılarak hazırlanan 12.08.2005 tarihli “Sinematografik Ortak Yapımlar ve Türkiye’de Ticari Amaçlı Film Çekmek İsteyen Yerli ve Yabancı Yapımcılar Hakkında Yönetmelik”te yer alır. Yönetmelik’in 14. Maddesi “Türkiye’de ticari amaçlı film çekmek isteyen yerli yapımcılara çekim izinleri, çekim yapılacak mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından verilir.” hükmünü içerir. 15. Madde ise yabancı yapımcılar bakımından gerekli iznin Kültür Bakanlığı’na bağlı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü’nden alınması gerektiğini öngörür. Madde metninden de anlaşılacağı üzere, çekim izni alınması şartı yalnızca “ticari amaçlı filmler” bakımından getirilmiştir. Yönetmelik’in 4. Maddesi’ne göre ticari amaçlı film, “maddi kazanç elde etmek amacıyla üretilen sinematografik eserler” olarak tanımlanmıştır. Video aktivizm kamuyu bilgilendirme ya da haber verme amacı taşıyan ve kâr elde etme amacı taşımayan filmlerde somut ifadesini bulduğundan, bu amaca yönelik kamusal alan çekimlerinde izin alma şartı ülke mevzuatında yer almamaktadır. Uygulamada sıkça karşılaşılan bir durum, yerel yönetimlerin sokak, cadde ya da bulvar gibi kamusal alanlarda yapılacak çekimler için ücret tarifesi oluşturması ve tarife göre amatör ya da profesyonel video çekimlerinden ücret talep etmesidir. Belediye Gelirleri Kanunu’nun 97. Maddesi “... bu Kanun’da harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkilidir.” hükmünü içerir. Söz konusu Kanun’da bir harç ya da katılma payı olarak düzenlenmemiş, ilgilinin talebine bağlı olarak belediye tarafından verilen bir hizmetin söz konusu olmadığı video çekimleri için ücret talep edilmesinin yasal bir dayanağı olmadığı belirtilmesi gerekir.

Özel ya da kamu mülkiyetine tabi alanlarda yapılacak çekimlerde ise mülkiyet ya da kullanım hakkına sahip olan kişi ya da kurumlardan çekim öncesinde izin alınması gerekir. Yukarıda ifade edildiği şekliyle mülkiyet dışı olmasına rağmen özel kanunlarla düzenleme altına alınan alanlar bakımından da bu izinlerin varlığı şarttır.

13

Bireylerin görüntülerinin kayıt altına alınması ise özel yaşam alanı ve kamusal (ortak) yaşam alanı bakımından değerlendirilmelidir. Özel yaşam alanı; bireyin sadece gözlerden uzakta, başkalarıyla paylaşmadığı, kapalı kapılar ardındaki yaşantısı ve gizliliğinin yanı sıra, aynı zamanda herkesin bilmediği veya bilmemesi gereken, istenildiğinde başka kişilere açıklanabilen, tamamen kişiye özel hayat olayları ve bilgilerin tamamını içerir. Kamuya açık alanda bulunulduğunda dahi, “kalabalığın içinde dikkat çekmezlik, tanınmazlık, bilinmezlik” ilkesi geçerlidir. Kamuya açık alana çıkan her kişinin, bu alandaki her görüntü veya sesinin kaydedilip, sürekli ve izinsiz olarak elde bulundurulmasına onay verdiği düşünülemez (Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 03.04.2012 T., 2011/7345 E., 2012/8936 K.). Buna göre özel hayatın salt bir mekana indirgenmesi kabul edilmemekte ve kişinin kamuya açık alanlarda da özel hayatın gizliliği bakımından korunması gereken bir menfaatinin olabileceği düşünülmektedir. Kişinin mutlak özel yaşam alanı olarak görülebilecek ev gibi yerlerde bireylerin görüntülerinin çekilmesi için izin alınması gerektiği şüphesiz olup, yukarıda belirtildiği şekliyle ortak yaşam alanı ile özel yaşam alanının birbirine geçtiği durumlarda “kalabalığın içinde dikkat çekmezlik” ilkesi ile “haber alma hakkı ve ifade özgürlüğünün” nasıl dengeleneceği son derece önemli bir sorundur.

Bu konuda yargı kararlarında belirtilen ifade ve basın özgürlüğüne ilişkin hukuka uygunluk kriterlerinin kamusal alanda bireylerin görüntülerinin kayıt alınması açısından uygulanması hakkaniyetli bir çözüm olarak görülebilir. Bu bağlamda, video konusunun haber verme, toplumda farkındalık yaratma gibi bir kamu yararına yönelik olması, toplumsal ilgi uyandırması, belli bir güncellik içermesi, bireyin görüntülerinin alınmasının biçim bakımından konunun özünü denge içinde olması halinde, özel hayatın gizliliğini ihlal gibi bir durumun oluşmayacağı kabul edilmelidir. Bir eylemin videoya alınması sırasında, görüntünün konusunu bireyler değil, eylemin kendisi oluşturacağından, eylemcilerin ya da tesadüfen oradan geçmekte olan bir kişinin yüzünün kadrada belirmesinin özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilmeyeceği açıktır.

VEDEODA TELİF KAPSAMINDAKİ FİKİR VE SANAT ESERLERİNİN KULLANIMI

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na göre sahibinin özelliğini taşıyan bilim ve edebiyat, müzik, güzel sanat, sinema eserleri ile işleme ve derleme olarak ifade edilen çeviri, müzikal düzenleme, antoloji gibi ürünler yasanın aradığı şartlar dahilinde telif hakkı korumasına sahiptir. Bu tür eserlerin videoda tümünün ya da bir kısmının kullanılması için eser sahibinden ya da esere ilişkin mali hakları kullanmaya yasal olarak yetkili kişiden yazılı izin alınması zorunludur. Bu noktada izin talebine eser sahibi ya da diğer hak sahipleri tarafından yanıt verilmemesinin eserin kullanılmasına izin verildiği anlamına gelmeyeceğini, yargı kararlarında ifade edildiği şekliyle “sessiz

kalma yoluyla hak elde edilmesinin” mümkün olmayacağını belirtmek isteriz. Eser sahibinin ölümünün üzerinden 70 yıl geçmesiyle bu eserlerdeki telif hakkı koruma süresi sona erer. Bu eserler için artık izin alınması ya da telif ücreti ödenmesi gerekmez. Gazete ve radyoda yayınlanan haberler herhangi bir izne tabi olmaksızın kullanılabilir. Gazete ve dergilerde yayınlanan toplumsal, siyasi, ekonomik, güncel konulara ilişkin düşünce yazıları ise başka yerde yayınlanmasının izne tabi olduğu açıkça belirtilmemişse yine izin alınmaksızın kullanılabilir. Başka yerde yayınlamanın izne tabi olduğunun belirtildiği hallerde dahi, bu yazılar kısaltılarak, özet halinde kullanılabilir.

YAKALAMA, GÖZALTI VE TUTUKLANMA HALLERİNDE VIDEO AKTİVİSTİNİN HAKLARI

Video çekim faaliyeti sırasında, kolluk görevlilerince çekim ekibinin yakalanarak özgürlüğünün geçici ve fiilen kısıtlanması, devamında ise yasadaki şartların varlığı halinde adli makamların gözaltı ve tutuklama kararı vermesi söz konusu olabilir. Ceza Muhakemeleri Kanunu’nda (CMK) bu işlemler “koruma tedbiri” olarak nitelendirilir. Bu bölümde öncelikle kolluk birimlerinin ve adli makamların işlemlerinin tanımı yapılacak ve her bir tedbir bakımından bireyin sahip olduğu haklar irdelenecektir. Video aktivistin kendisine uygulanan işlemin hukuki niteliği konusunda bilgi sahibi olması, bireyin içinde bulunduğu durumda sahip olduğu haklarını etkin şekilde kullanabilmesine olanak tanır.

Yakalama: “Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği”ndeki tanıma göre yakalama, “kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut veya hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınması” demektir. CMK’nın 90. Maddesi’nde kolluk görevlilerinin tutuklama ya da yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhal başvurma olanağı bulunmadığı takdirde yakalama yapabilecekleri belirtilir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, video çekimi sırasında kolluk görevlilerinin suç işlendiği kanısıyla uyguladıkları işlem, genellikle yakalama olmaktadır. Bu aşamada;

- Yakalanan kişiye, suç ayrımı gözetilmeksizin yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer kanunî hakları ve itiraz hakkını nasıl kullanacağı, herhâlde yazılı, bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl bildirilir.
- Yakalanan kişinin kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önlemek amacıyla kaba üst araması yapılarak, silâh ve bunun gibi unsurlardan arındırılması sağlanır. Kaçma ya da zarar verme eylemleri iletişim araçlarıyla gerçekleştirilemeyeceğinden, telefonun bu aşamada kişinin elinden alınamayacağını bilmesi gerekir.

- Kolluk görevlisi suç delili olarak gördüğü eşyayı ancak “yok edilmesini, bozulmasını önleme amacıyla” alabilir. Video aktiviste yönelik yakalama işlemi suç işlendiği kanısıyla yapıldığından, kolluk görevlisince suç emaresi olarak görülen video kaset, kamera gibi nesnelere “kıрма, bozma” yoluyla zarar verilmesinin hiçbir yasal dayanağı yoktur.
- Yakalama konusunda tutanak tutulur. Bu tutanakta yakalananın, hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığı, yakalamayı kimlerin yaptığı, hangi kolluk mensubunca tespit edildiği, haklarının tam olarak anlatıldığı açıkça yazılır, bu tutanağın bir sureti yakalanan kişiye verilir.
- Yakalanan kişinin yakınına ya da belirlediği kişiye gecikmeksizin haber verilmelidir. Kişi yabancı ise yazılı olarak karşı çıkmaması halinde vatandaşı olduğu ülkenin büyükelçiliği veya konsolosluğuna haber verilir.
- Yakalanan kişi hemen serbest bırakılmasını sağlamak için avukatı, yasal temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımları aracılığıyla sulh ceza hakimliğine başvurabilir. Yakalanan kişinin dilekçesi yetkili hâkime en seri şekilde ulaştırılır.
- Kişinin zor kullanılarak yakalanması halinde doktor kontrolünden geçirilerek yakalama anındaki sağlık durumu belirlenir. Yakalama işlemi derhal cumhuriyet savcısına bildirilir. Yakalanan kişi, cumhuriyet savcısının emri ile serbest bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. Aksi takdirde kişinin serbest bırakılması gerekir.

Gözaltı: Gözaltı süresi kişinin yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren 24 saati geçemez. Yasada yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu sürenin 12 saatten fazla olamayacağı belirtilmiştir (CMK m.91). Gözaltına alma kararı için, bu tedbirin soruşturma açısından zorunlu olması ve kişinin işlediği suça yönelik somut delillerin olması gerekir. Toplu olarak işlenen suçlarda gözaltı süresi her defasında bir günü geçmemek üzere üç gün süreyle uzatılabilir. 2015 yılında yasaya eklenen yeni bir hükümle, terör suçları, toplantı ve gösteri yürüyüşüne silahlı katılma, sokağa çıkma yasağını ihlal gibi suçlara ilişkin şüphe halinde kolluk amirlerine 24 saate kadar, şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına neden olan toplumsal olaylarda ise 48 saate kadar gözaltı kararı yetkisi tanınmıştır. Bu durumda en geç belirtilen sürelerin sonunda cumhuriyet savcısına haber verilecek ve serbest bırakılmazsa standart gözaltı prosedürü uygulanacaktır. Kolluk amirinin gözaltı kararlarında kişinin en geç 48 saat, toplu olarak işlenen suçlarda ise 4 gün içinde hakim önüne çıkarılması gerekir. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Olağanüstü Hal ve Sonraki Dönem: Olağanüstü Hal ve Sonraki Dönem: 20/07/2016’da ilan edilen olağanüstü hal döneminde Türk Ceza Kanunu’nda

tanımlanan devletin güvenliğine, anayasal düzene, milli savunmaya ve devlet sırlarına karşı suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından gözaltı işlemi konusunda Kanun Hükmünde Kararnamelerle birtakım istisnai hükümler getirilmişti. Olağanüstü halin 19/07/2018 tarihinde sona ermesine karşın, 25/07/2018 tarihli ve 7145 Sayılı Kanun’la gözaltı konusunda olağanüstü hâl dönemindekiyle paralel bir düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu’na eklenen Geçici 19. Madde, yukarıda belirtilen nitelikte suçlar bakımından gözaltı süresini 31 Temmuz 2021 tarihine dek, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren en fazla 48 saat, toplu olarak işlenen suçlarda ise 4 gün olarak öngörmektedir. Bu süreler delillerin toplanmasındaki güçlük veya dosyanın kapsamlı olması nedeniyle en fazla iki kez uzatılabilmektedir.

Gözaltı sürecinde kişinin ne gibi haklara sahip olduğu konusuna gelindiğinde ise;

- Kişinin yakınlarına haber verilir.
- Sağlık durumunu belgelemek üzere doktor tarafından sağlık kontrolleri yapılır. Gözaltına alınan kişinin herhangi bir nedenle yerinin değiştirilmesi, gözaltı süresinin uzatılması, serbest bırakılması veya adli mercilere sevk edilmesi işlemlerinden önce de sağlık durumu hekim raporu ile tespit edilir. Hekim ile muayene edilen kişinin yalnız kalmaları, muayenenin hekim hasta ilişkisi çerçevesinde yapılması esastır. Doktor kişisel güvenlik endişesini ileri sürerek muayenenin kolluk görevlisinin gözetiminde yapılmasını isteyebilir. Bu istek belgelendirilerek yerine getirilir. Bu durumda gözaltına alınan kişinin talebi halinde müdafii de (avukatı) muayene sırasında hazır bulunabilir. Kadının muayenesi, talebi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın doktor tarafından yapılır. Muayene edilecek kadının talebine rağmen kadın hekimin bulunmaması halinde, muayene sırasında hekim ile birlikte sağlık mesleği mensubu bir kadın personelin bulundurulmasına özen gösterilir.
- Nezarethaneye konulmadan önce kadının üst veya vücudunun aranması, bir kadın görevli veya bu amaçla görevlendirilecek diğer bir kadın tarafından yapılır.
- Kişinin üzerindeki eşyalar tutanakla muhafaza altına alınır.
- Tuvalet gibi ihtiyaçlar görevli memur gözetiminde sağlanır.
- Kişi yakalama ve gözaltı sırasında her aşamada müdafî yardımından yararlanabilir. Müdafî seçebilecek durumda olmayanlar için talep etmeleri halinde barodan müdafî görevlendirilir. 18 yaşını doldurmamış kişiler için ya da üst sınırı 5 yıldan fazla olan suçlara ilişkin soruşturmalarda talep olmasa da müdafî atanır.

- Gözaltına alınan kişi hemen serbest bırakılmasını sağlamak için avukatı, yasal temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımları aracılığıyla sulh ceza hakimliğine başvurabilir. Yakalanan kişinin dilekçesi yetkili hâkime en seri şekilde ulaştırılır.
- Kişi müdafî ile vekaletname olmaksızın her zaman konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Yukarıda olağanüstü hal istisnası kapsamında yer alan suçların soruşturma aşamasında müdafî ile görüşme hakkı cumhuriyet savcısı istemi üzerine hakim kararıyla 24 saat süreyle kısıtlanabilir ancak bu süre içinde kişinin ifadesi alınamaz.
- İfade alma aşamasında kişinin müdafî aracılığıyla hukuki yardım alması hiçbir şekilde engellenemez. Gereken hallerde müdafî, ifade sırasında kişinin yasal hakları konusunda bilgi verebilir.
- İfade sırasında kimlik bilgilerinin tespitine yarar sorular dışındaki hususlarda sessiz kalma hakkı kullanılabilir. Kişi, yukarıda belirtilen azami süreler içinde yetkili hakim önüne çıkarılmalıdır. Hakim tarafından serbest bırakılma ya da tutuklama kararı verilebilir.

Tutuklama: Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren “somut delillerin” ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. Hakim tarafından yapılacak sorguda müdafî de hazır bulunur. Kişinin kaçması, delilleri karartması ya da tanık ve mağdur gibi kişilere baskı yapması konusunda kuvvetli bir şüphe varsa tutuklama nedeninin var sayılabileceği öngörülmüştür (CMK 100). Bununla birlikte toplantı ve gösteri yürüyüşüne silahlı katılma, terör örgütü propagandasına dönüştürülen gösterilerde kimliklerini gizleme, şiddet kullanma ya da yakıcı, patlayıcı, yaralayıcı madde bulundurma/kullanma gibi suçların işlendiği konusunda kuvvetli şüphe halinde tutuklama nedeni var sayılabilmektedir. Tutuklama kararından derhal kişinin yakınına ya da belirlediği bir kişiye haber verilir. Tutukluluk kararı verilmesi halinde bu aşamada savcının istemiyle en geç 30’ar günlük süreler içinde tutukluluk halinin devamının gerekliliği sulh ceza hakimince değerlendirilmelidir. Bu süreler dolmadan önce de tutukluluk halinin gözden geçirilmesi talep edilebilir. Şüphelinin kendisi veya müdafî bu istemde bulunabilir.

GÖSTERİM VE DAĞITIM KONUSUNDA HUKUKİ DÜZENLEMELER

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 13. Maddesi uyarınca sinema ve müzik eserlerinde filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları ile seslerin ilk tespitini gerçekleştiren fonogram yapımcıları tarafından hak yaratma amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlal edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilebilmesi

amacıyla sinema ve müzik eserlerini içeren yapımlarının kayıt ve tescilinin yapılacağı öngörülmüştür. Yasada hak sahiplerine ispat kolaylığı sağlama amacı taşıdığı anlaşılan kayıt ve tescil işlemi, bu madde uyarınca düzenlenen Yönetmelik’in 5. Maddesi’nde “Zorunlu Kayıt ve Tescil” adını almış ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’na yapılacak başvuruda “5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun” uyarınca çıkarılan “Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümleri gereği yapılan değerlendirme ve sınıflandırmanın sonucunu gösterir belgenin de eklenmesi zorunluluğu getirilmiştir. 5224 Sayılı Yasa’nın 7. Maddesi “ülke içinde üretilen sinema filmlerinin, ticari dolaşıma ve gösterime sunulmasından önce kayıt ve tescile de esas teşkil edecek şekilde değerlendirilmesi ve sınıflandırılmasının yapılacağından” söz etmektedir. Değerlendirme ve sınıflandırma sonucunda uygun bulunmayan filmler, ticari dolaşıma ve gösterime sunulamayacak, değerlendirme ve sınıflandırma sonrası uygun bulunan veya “istenilen gerekli düzeltmeleri yapılan” filmler kayıt ve tescil edilecek, bu filmleri içeren taşıyıcı materyaller bandrollenecektir. Yasa’nın 13. Maddesi gösterimde bu ibarelerin kullanılmaması halinde dağıtım ve gösterimi yapanlara, yapımcılara idari para cezası verilmesinin yanı sıra, bu filmlerin gösterim ve dağıtımının “bakanlık talebi ya da üçüncü kişilerin ihbarı ile” mülki idare amirlerince durdurulacağından söz etmektedir. Yasadaki gösterim ifadesinin ticari ya da kâr amacı gütmeyen etkinlikler arasında bir fark gözetmediğine dikkat çekmek gerekir. Yapılacak olan değerlendirme ve sınıflandırma konusunda Yönetmelik 11. Maddesi “bakanlık bünyesinde oluşturulan Kurulların sinema filmlerini gösterim ve iletim biçimlerini de dikkate almak suretiyle kamu düzeni, genel ahlak, küçüklerin ve gençlerin ruh ve beden sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasa’da öngörülen diğer ilkeler doğrultusunda değerlendireceğini” öngörmektedir. Eser sahiplerinin haklarının korunmasından filmlerin sınıflandırılmasına kadar gelinebilir. Bu aşamada tescil belgesi alınması aşamasında uygun bulmama-düzeltilme gibi kararların Anayasa’nın 125. Maddesi uyarınca yargı denetimine açık idari işlemler olduğu ve yürütmenin durdurulması/işlem iptali talebiyle mahkemelere başvurulabileceğini belirtmek gerekir.

VİDEO GÖRÜNTÜLERİNİN DELİL OLARAK KULLANILABİLMESİ

Anayasa'nın 38/6 Maddesi'ne göre, kanuna aykırı olarak elde edilen bulgular delil olarak kabul edilemez. CMK'nın ispat konusundaki ilkeleri yüklenen suçun, ancak hukuka uygun şekilde elde edilmiş olan delillerle ispat edilebileceği (m. 217/2), yasaya aykırı elde edilmiş delillerin reddedileceği (m. 206/2) ve hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanmasının hukuka kesin aykırılık sebebi olduğu (m. 289) şeklindedir. Bu yasak delilin türüne, elde edene, kimin lehine olduğuna bakılmaksızın hukuka uygun olmayan tüm deliller açısından uygulanır. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay tarafından hukuka aykırılığın geniş bir kapsamda değerlendirileceği ve yürürlükteki yasalarla birlikte uluslararası sözleşmeler ve evrensel hukuk ilkelerine aykırılık olup olmadığının değerlendirileceği belirtilmiştir. Video aktivizm özelinde yapılacak bir değerlendirme bakımından, aktivist tarafından filme alınan bir eylem ya da durumun mahkemelerde delil olarak değerlendirilebilmesi için söz konusu görüntünün elde edilme biçimi ve amacına yönelik bir inceleme yapılması gerekir. Türkiye'nin tarafı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesi'nde özel yaşamın gizliliği korunmuş, 6. Maddesi'nde ise adil yargılanma hakkı düzenlenmiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarında, özel yaşamın gizliliği ilkesine aykırı olarak elde edilen hukuka aykırı delillerin Sözleşme hükümlerine aykırılık teşkil edeceği kabul edilmiştir. Buna karşın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi P.G.-J.H./Birleşik Krallık ve Khan/Birleşik Krallık davalarında; soyut olarak hukuka aykırı delillerin dışlanmaması gerektiğine işaret etmiş, somut olay dikkate alındığında, "hukuka aykırı da olsa delilin kullanılmasının söz konusu olabileceğini", asıl önemle üzerinde durulması gereken hususun, yargılamanın bütün olarak adil olup olmadığı konusu olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'de yüksek mahkeme tarafından verilen kararlarda "kişinin kendisine karşı işlenmekte olan bir suçla ilgili olarak, bir daha kanıt elde etme olanağının bulunmadığı ve yetkili makamlara başvurma imkanının olmadığı ani gelişen durumlarda karşı tarafla yaptığı konuşmaları, görüntüleri kayda alması halinin hukuka uygun olduğu" kabul edilmiştir. Aksi halde kanıtların kaybolması ve bir daha elde edilememesi söz konusu olacaktır (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 18.3.2016 tarihli, 2014/750 E., 2016/2862 K. sayılı kararı). Dolayısıyla ani gelişen bir durum, yetkili makamlara başvuramama ve kanıtların kaybolma ihtimali şartlarına bağlı olarak video aktivistin çekeceği görüntülerin mahkemelerde delil olarak kullanılması mümkündür. Burada yüksek mahkeme kararlarında kişinin "kendisine karşı işlenmekte olan suç" ifadesini geniş yorumlamak gerekir. Video aktivistin kamuya karşı işlenen bir suç görüntüleme bakımından kamuyu oluşturan bir birey olarak orada bulunduğu şüphesizdir. .

DAĞITIM YOLLARI

DAĞITIM

Videonuzun mümkün olan en büyük etkiyi sağlaması için doğru kitleye, doğru mesajı, doğru kanallardan ulaştırması çok önemlidir. Savunuculuk yaptığınız konuda tepki verip harekete geçebilecek kitleyi titizlikle tespit etmeli ve bu kitleye ulaşabilmek için en elverişli dağıtım kanallarını kullanmalısınız. Videonun hedeflenen kitleye doğru zamanda ve etkili biçimde ulaşabilmesini sağlamak için dağıtım stratejinizi planlama aşamasında belirlemelisiniz. Farklı kitleler ve amaçlar için kullanabileceğiniz farklı dağıtım kanallarının amaçlarınız doğrultusunda birinden veya birkaçından bir arada faydalanabilirsiniz. Amaç herkesi ekran başına toplamak ama hangi ekranın ya da ekranların başına acaba?

DAĞITIM KANALLARI

Kullanabileceğiniz güncel belli başlı dağıtım kanallarını altta görebilirsiniz.

1. Gösterimler: Halka açık sinema gösterimleri, kültür merkezi gibi salonlarda veya kapalı toplantılar, eğitim etkinlikleri gibi özel gruplara yapılan gösterimler.

a) Toplu Gösterim: Halk gösterimleri, gezici gösterimler, ev gösterimleri, film festivalleri ve sinema salonlarına dağıtım.

b) Özel Gösterimler: İlgili kişi, STÖ, komisyon, sendika, meslek örgütü ve benzeri kurumlara yapılan kapalı gösterimler.

2. Kopya Çoğaltarak Dağıtım: Kopya Çoğaltarak Dağıtım: DVD, flash bellek ve benzeri medya ile video kopyalarının dağıtılması. Elden dağıtım, bir ağ aracılığıyla dağıtım ya da dükkân satışları aracılığı ile dağıtım bu kapsama girer.

3. Yerel ve Ulusal TV Kanalları: Videolarınızın haber ve belgesel programlarında yer alması.

4. İnternet Üzerinden Dağıtım: Canlı yayın, kendi siteniz üzerinden yayın, YouTube, Vimeo ve benzeri video siteleri.

Yukarıda saydığımız 4 farklı dağıtım yönteminin her biri kendisine göre bir hazırlık

sürecini, bütçeyi ve mesai ayrılmasını gerektirir.

Dağıtım stratejinizi belirlerken ve uygulamaya koymadan önce, paranızın yetip yetmediğini ve daha fazla fona ihtiyacınız olup olmadığını görmek için bir dağıtım bütçesi oluşturun. Birçok proje, filmin kurgusu bittikten sonra kaynaklarını tükettiği için videolarının dağıtımında ciddi zorluklar yaşamıştır. Gerçekçi bir dağıtım bütçesi sizin son aşamaya ulaştıktan sonra zor duruma düşmenizi engeller. “Şu filmi bir yapalım, nasıl olsa dağıtırız” demeyin; sürecin sonunda dağılan siz olabilirsiniz. Vay be! Çok etkileyici bir cümle oldu, artık herkes filme başlamadan önce dağıtım bütçesini kenara ayıracak.

Bütçenizi hazırlarken kendinize: «Dağıtım kampanyanız ne kadar sürecek? Hangi yöntemle ve kimlere dağıtılacak? (Ulusal, yerel, posta ile, internet üzerinden, salon gösterimi vb.) Kaç kopya dağıtacaksınız? Kaç toplu gösterim yapılacak? Salon kiralari ne olacak; belediyeler, dernekler veya salon sağlama imkânı olan, işbirliği yapabileceğiniz kurumlar var mı? Ekipman, çoğaltım desteği verebilecek kurumlara erişiminiz var mı?» gibi soruları sormalısınız.

22

1. Gösterimler

Toplu bir izleme etkinliği her şeyden önce sosyal bir etkinliktir. Bu tür gösterimler, toplu izleme deneyimi sayesinde ortak bir duygu birliği ve gösterim sonrası tartışma seansına hevesli bir katılım sağlayabilir. Birlikte izlemenin yarattığı coşku hızlı tepkiler almanız açısından da verimli olur. Sinemada film bitince kahramanı alkışlayan bir nesil gördü bu gözler. Sıradaki alkış tufanı neden sizin için kopmasın!

Halk Gösterimleri:

En kolay erişebileceğiniz mekanlar; üniversiteler, belediyelerin kültür merkezleri, dernek, meslek birliği gibi kurumların gösterim salonlarıdır. Bunların dışında kafelerde veya parklarda da daha küçük gruplara gösterimler yapabilirsiniz. Bu mekanlarda her zaman ideal teknik şartlar olmasa da filminizi mümkün olduğunca geniş bir toplulukla beraber izleme ve sonrasında onların da meselenin çözümünde katılımcı olabilecekleri bir diyalog ortamı yaratma imkânınız olur.

Özellikle halkın genelini ilgilendiren konularda, mümkün olduğunca çok izleyici ile film sonrası fikir alışverişi için konunun taraflarının geniş katılımıyla ve olabildiğince teknik açıdan kaliteli mekanlarda yapılacak bir dizi gösterimin yerini başka hiçbir şey tutmaz. Güçlü önyargıların, travmaların, tabuların olduğu konularda tabandan değişimler hedefliyorsanız bu tür gösterimler sizin için çok uygundur.

Halk gösterimleri, salon erişimi olduğu sürece kolay organize edilebilecek etkinliklerdir.

Gösterimler eğer ki festival gibi bir organizasyon kapsamında olaksa size çok fazla iş düşmez zaten. Kendinizin planlayacağı organizasyonlarda dikkat etmeniz gerekenler; öncelikle iyi bir salon ayarlamak, en az iki hafta öncesinden gösterim duyurularını hedef kitlenize uygun olarak sosyal medya ve diğer ağlar üzerinden artan bir sıklıkla yapmaya başlamak, bütçeniz varsa afiş ve davetiyeler bastırarak duyuru alanını genişletmek, film sonrası tartışma için konuyla ilgili taraflardan etkili insanların katılımını sağlamak olmalı. İlave sosyal etkinlikler ile gösteriminizi birleştirerek katılımcı kitleyi artırmanız mümkün olabilir. Önemli bir gereklilik de film sonrası tartışmayı yönlendirecek ve sizin hedef ve beklentilerinizi bilen, yetkin ve konuya hâkim bir kolaylaştırıcının (moderatör) bulunmasıdır. Çünkü bazen “birisi” taraflara öyle bir soru sorar ki verilen cevaplar konuyu kendiliğinden çözüme ulaştırır. Belki de o “birisi”ni bulmak için araştırmaya çok önceden başlamalısınız.

Bir gösterim düzenlerken dikkat edeceğiniz ve size faydası dokunacak noktalar; gösterim için işbirliği yaptığınız kurumların hedef kitlenizin yadırgamayacağı kurumlar olması, mekânın erişilebilirliği, mekandaki yeme içme imkanları, teknik ihtiyaçlar (özellikle ses tertibatı ve görüntü kalitesi) ve teknik personel olmalıdır. Olası aksaklıkları önceden tespit edebilmek için birkaç saat öncesinde salonda deneme yapmayı ihmal etmeyin. Müzik dünyasından bir özlü sözle anlatalım: “Provasız çıkılan her konser, şansın hayal gücüyle sınanmaya hazırdır.”

Gösterimlere Katılımı Arttırmak için:

Konunuzla ilgili farklı organizasyonlar ile iletişime geçerek işe başlayabilirsiniz. Direkt (dikkat edin, direk değil, yani direklerle mesaj içeren bir şeyler asmanız gerekmiyor) iletişim ve sosyal medya kanalları üzerinden bir duyuru ağı oluşturabilirsiniz. Gösterim sonrası sohbet için videonuzda yer alan karakterler ve konu ile ilgili önemli kişilerin katılımını sağlamaya gayret edin. Olanak varsa afiş, broşür, çıkartma, medya kiti gibi malzemeler hazırlamak faydalı olur. Gösterim etkinliğini, izleyici ile olan etkileşimi artırarak bir fikir üretme, dayanışma ve motivasyon yükseltme etkinliğine dönüştürebilirsiniz. Gösterim öncesinde iletişim bilgilerini alarak bir diyalog ağı oluşturmak bu açıdan faydalı olur.

Gösterim sonrası sözlü veya anketler aracılığı ile değerlendirmeler yapmanız videonuzun etkisini ölçmenize, hedefinize ulaşip ulaşmadığınızı anlamaya ve ileride atmanız gereken adımları belirlemenize yardımcı olur.

İnternet Üzerinden Dağıtım

Günümüzde en yaygın dağıtım kanalı özelliği TV’den internete doğru geçişini tamamlamak üzere. Hala TV izlediğimizi sanıyoruz ama... TV’yi açıp internete bağlanıyor ve yine TV

23

üzerinden internetten yayınlanan dizileri, filmleri, programları izliyoruz. Bu da demektir ki bir devir düğmesinden kapanıyor ya da çoktan kapandı bile. İnternet, videolarınızı en kolay ve hızlı şekilde geniş alana yayabileceğiniz bir ortamdır. Dahası sosyal medya ağları, ulaşmak istediğiniz grup ve insanları belirleyip onlara doğrudan ulaşabilmenizi ve videonuzun etki alanını artırabilmenizi sağlayan yapılara sahiptir. Burada en önemli soru, hedef kitlenizin internet erişimi olup olmadığıdır. Eğer hedef kitleniz çoğunlukla internet erişimi olanlardan oluşuyorsa, videolarınızı doğrudan bu ortam için hazırlamamanız için bir sebep yok. İnternet üzerinden dağıtım konusunda dikkat etmeniz gereken konu, videonuzu YouTube gibi bir aracı üzerinden yaymak istiyorsanız, aracının yayın kurallarının videonuzu etkileyip etkilemediğidir. Eğer bu tür kurallardan etkilenmek istemiyorsanız maliyeti göze alarak kendi sunucunuz üzerinden yayın yapabilirsiniz.

Çevrimiçi olarak içeriğinizin görüntülenmesi, videonuzu yüklediğiniz yere, sitede ne kadar içeriğin bulunduğu, uzmanlık derecesine, ne kadar takipçi kitlesinin olduğuna ve kitlenin demografisine bağlıdır. Videonuzu konunuza odaklanmış bir web sitesinde yayınlamadığınız sürece, bu kitlenin konuyla ilgili bir şey bildiğini veya hatta onunla ilgileneyeceğini varsayamazsınız. Çevrimiçi görüntüleme amaçlı üretilen videoların belirli teknik özelliklere ve ilgi çekecek içeriklere sahip olması gerekir. Çevrimiçi web yayınlarının kısa, çekici ve net bir şekilde vizyon sahibi olması ve katılımcılık hakkında somut fikirler sunması gerekir. İnternet üzerinden yayın yapmanın avantajı, ilgili metinleri, bağlantıları ve tamamlayıcı materyalleri ekleyebilmenizdir.

İnternet Üzerinden Canlı Yayın

Periscope nasıl Kullanılır?

Periscope; Facebook, Twitter ya da Google hesabınızla ya da telefon numaranızla girip, canlı yayınlar yapabileceğiniz bir platformdur. Periscope üzerinden canlı yayın yapmak için; telefon hesabınızdan giriş yaptıktan sonra uygulamanın alt bölümünde bulunan kamera simgesine tıklamanız gerekir. Bu bölüme tıkladıktan sonra; canlı yayınınızın gizli olup olmayacağını, konumun bildirilip bildirilmeyeceğini ve Twitter'da paylaşılıp paylaşılmayacağını seçip "Start Broadcast"e tıklayıp canlı yayına başlayabilirsiniz. Periscope'un ayarlar bölümündeki Autosave seçeneği ile canlı yayınlarınızı telefonunuza da kaydedebilirsiniz. Her şey o anda yaşanacak ve sayenizde biz de o anın bir parçası olacağız... Çok heyecanlı!

Periscope'ta GoPro ile Canlı Yayın Nasıl Yapılır?

Periscope ile GoPro kullanarak da canlı yayın yapabilirsiniz. Bunun için iOS 8.2 ve üzeri iPhone 5S, 6, 6+, 6S, 6S+ veya 7 ve bir GoPro Hero 4 veya 5'e ihtiyacınız var. GoPro'nuzu kameranızla eşleştirdikten sonra, canlı yayın yapmak için GoPro'nuzun

video modunda olması gerekir. Periscope'u açıp, GoPro sekmesini seçip canlı yayına başlayabilirsiniz. Canlı yayın sırasında ekranı sağa kaydırarak farklı kameraları seçebilirsiniz. (Ön kamera, arka kamera, GoPro...) Böylece canlı yayın heyecanına GoPro ile adrenalini yüklemesi yapabilirsiniz.

360 Canlı Yayın

Bir yayıncı olarak, 360 video kullanarak yayın yapabilirsiniz. Bu, çekimlerinizi çerçevelemek için daha az zaman harcamanızı sağlar ve böylece siz de takipçilerinizin deneyimine yeni boyutlar eklemeye odaklanabilirsiniz. 360 yayını iOS ve Android yazılımlı akıllı telefonlarda desteklenir. Insta360 Nano kamerası iOS'ta Periscope'a entegredir. Insta360 Air kamerası ise Android kullanıcıları için bir seçenektir. Tek yapmanız gereken kameranızı telefonunuza takmak ve yayına başlamak.

Takipçilerinizi Yönetin

Periscope yine Twitter gibi takipçi üzerine kurulu bir sistemdir. Periscope'ta istediğiniz kişiyi takip edebilir, engelleyebilir ve takipçileriniz canlı yayına başladığında bildirim almanızı sağlayabilirsiniz. Canlı yayınlarda kullanıcılardan anlık mesaj alabilir ve etkileşimde bulunabilirsiniz. Ülkemizde Periscope üzerinden yayın yapan "medyascope.tv" başarılı bir örnektir. Projenizin dağıtımı için internet dünyasındaki bu yeni dağıtım araçlarını oluşturabilir ya da onlarla dağıtım konusunda işbirliği yapabilirsiniz.

Youtube ve Vimeo Live

Periscope, bilgisayarınızla ve telefonunuzla kolaylıkla herhangi bir yerde, sokakta veya evinizde canlı yayın yapmanızı sağlarken, sonraki sayfalarda bahsedeceğimiz YouTube ve Vimeo evinizde veya kendi kuracağınız bir stüdyoda size daha profesyonel olanaklar sunar.

YouTube'da ve Vimeo'da canlı yayın özelliklerine geçmeden, bu iki platformda da yayın yapmak için bilgisayarınıza bir Kayıt/Yayın programı yüklemeniz gerektiğini söyleyelim. Bunun için Wirecast, Xsplit Broadcaster gibi seçenekleriniz olsa da açık kaynaklı ve ücretsiz olan Open Broadcaster Software'i kullanabilirsiniz. Bu program ayrıca size sahneler arasında özel geçiş imkanları, renk düzeltme, gürültü filtresi, yayına geçmeden ön izleme ve kolay ayarlar paneliyle birlikte birçok imkân sunar. Bu programın ilgili platformlarda nasıl kullanılması gerektiğini aşağıdaki başlıklarda bulabilirsiniz. Gördüğünüz gibi yaygın kaniya yenik düşüp ücret ödemeden yapabileceklerinizi çok sınırlı sansanız da aslında "yeterli"nin çok ötesinde imkanlara sahipsiniz.

Vimeo Live

Bu sayfalarda bahsettiğimiz diğer iki platformun aksine Vimeo kullanarak canlı yayın yapmak için ücretli bir Vimeo Live hesabınızın olması gerekir. Bununla beraber Vimeo bu ücret karşılığı size birçok özellik sunar. Sınırsız canlı yayın olanağı, geniş depo alanı, şifreli özel yayınlar yapmak, aynı anda Facebook Live, YouTube ve diğer sosyal ağlar üzerinden yayınlarınızı paylaşmak, aynı anda birden fazla canlı yayın yönetimi bunlardan sadece birkaçı. YouTube ve Periscope'la karşılaştırıldığında eksiklerinden birisi ise şimdilik telefonunuzu kullanarak size canlı yayın yapma olanağı sunmaması.

Bir Vimeo Live hesabı satın aldıktan sonra canlı yayın oluşturmak için yapmanız gereken www.vimeo.com üzerinden bir etkinlik oluşturmak. www.vimeo.com'da sayfanın sağ üst köşesindeki "Upload" sekmesine tıklayın. Yönlendirildiğiniz sayfanın sol alt köşesindeki "Create Live Event" sekmesine girin. Bu sayfada sizden etkinliğinizin ismi, tarihi, saati ve gizlilik seçeneklerinizi girmeniz istenecek. Bu bilgileri girdikten sonra bir sonraki aşamada "Canlı Yayın Sayfası"na yönlendirileceksiniz. Belki de bu sayfa, canlı yayınınızı izleyenlerin de o konuda yepyeni bir sayfa açmasını sağlayacak, kim bilir...

26

The Broadcast View / Canlı Yayın Sayfası

Canlı Yayın Sayfası, yayınınızın ayarlarını değiştirebileceğiniz, yayınınızın bağlantı kodunu bulacağınız ve hazır olduğunuzda yayınınızı başlatacağınız sayfadır. Bu sayfada gördüğünüz oynatıcı, izleyicilerin yayınınızı yüklediğinde göreceği yayını size gösterir. Yayınınız için gerekli ayarları yapın, detayları girin; şimdi bir sonraki adıma geçebilirsiniz.

Canlı Yayın

Ayarlarınızı yaptınız. Şimdi yukarıda bahsettiğimiz Kayıt/Yayın5 programına Ayarlarınızı yaptınız. Şimdi yukarıda bahsettiğimiz Kayıt/Yayın programına gitmemiz gerekiyor. Her şeyden önce görüntünün alınacağı kamera, telefon vb. gibi bir kaynağı seçmelisiniz. Bunun için programın kaynaklar bölümüne girin ve kullanmak istediğiniz kaynağı seçin ve bu kaynağın listenin en üst sırasında yer aldığından emin olun. Bundan sonra canlı yayın ayarlarınızı, görüntü ve ses kalitesini kontrol edebilirsiniz. Her şey istediğiniz gibiyse Vimeo'ya geri dönüp "Canlı Yayın Sayfası"nın sağ alt köşesindeki "Next" tuşuna tıklayarak bir sonraki adıma geçebilirsiniz. Yönlendirildiğiniz sayfada yayını başlatmak için kullanacağınız RTMP URL ve yayın anahtarı kodlarını bulacaksınız. Bunları kopyalayıp Kayıt/Yayın programına geri dönün. Programın sağ alt köşesinde "Ayarlar" bölümüne girin. Burada "Canlı Yayın" bölümüne girip, "Özel Yayın Sunucusu" seçeneğini seçin. İlgili alanlara Vimeo'dan kopyaladığınız anahtarları girdikten sonra

canlı yayın için hazırsınız ve programın ana sayfasına dönebilirsiniz. Son adım "Canlı Yayına Başla" tuşuna tıklamak ve Vimeo yayınınızın birkaç dakika içinde başlamasına hazır olmak. O menüye gir, şuna tıkla, bunu kopyala ve şuraya yapıştır derken, bütün bu seçimlerinizin canlı sonuçlarını almak üzeresiniz, dayanın.

Youtube Canlı Yayın Akışı

YouTube'da ilk defa canlı yayın yapmadan önce kanalınızda "Canlı Yayın" özelliğini etkinleştirmeniz gerekir. Yayına başlamadan önce, kanalınızın doğrulanmış olduğundan ve son 90 gün içinde kanalınıza herhangi bir kısıtlama getirilmediğinden emin olun ve "Canlı Yayın" seçeneğini etkinleştirin. Bunu bilgisayarınızda "Kanal İçerik Stüdyosu" bölümündeki "Canlı Akış" sekmesinden, cep telefonunuzda da YouTube uygulamasındaki "Canlı Akış Oluşturun" sekmesinden yapabilirsiniz. Kanalınızı canlı yayın için etkinleştirdikten sonra, YouTube'un size sunduğu 4 canlı yayın seçeneğinden birisini seçmeye geçebilirsiniz.

Stream Now

Stream Now, kolay ve hızlı bir yayın yöntemidir. Bu seçenekte YouTube otomatik olarak yayın çözünürlüğünüzü ve kare hızınızı tespit eder. Bu yöntemle canlı yayın yapmak için yine bir önceki sayfalarda bahsettiğimiz bir Kayıt/Yayın programını kullanmanız gerekir.

Etkinlikler

Etkinlikler seçeneği yayınınız üzerinde daha fazla kontrol sağlar. Gizlilik ayarlarını seçebilir, yayınınız için başlangıç tarihi ve saati belirleyebilir, olası sorunlara karşı yedek bir plan oluşturabilir, birden fazla canlı yayın yapabilir ve hepsini aynı anda gerçekleştirebilirsiniz.

Mobil

Mobil, YouTube uygulamasından yayın yapmanızı sağlar. Mobil üzerinden yapılan yayınınızın bir kopyası kendi kanalınıza kaydedilir. iPhone ve iPad üzerinden yayınlar iOS 8+ sürümler üzerinden yapılabilir.

Webcam

YouTube'da bir encoder olmadan dizüstü veya masaüstü bilgisayarınızın kamerasını kullanarak yayın yapabilirsiniz. Webcam ile yayın yapmak için youtube.com/webcam adresine gidin, yayınınıza bir isim verin ve başlayın.

27

Kayıt / Yayın Ayarları / Çözünürlük / Bitrate

İnternet hızınızı göz önünde bulundurarak, güvenilir bir akış sağlanması için kendinize uygun bir kalite ayarı yapmayı unutmayın. Yayına başlamadan önce upload hızınızı kontrol etmenizi öneririz.

Canlı Yayın

Yukarıda ayarları ve yayın modelini seçtikten sonra “Yayına Başla” tuşuna tıklayarak canlı yayınınızı başlatabilirsiniz.

YouTube’da ve aslında diğer platformlarda da yayın yaparken akılda tutulması gereken, yayınların kullanılan aplikasyon veya ortamın “Kullanım Koşul ve Kuralları”na uyması gerekliliğidir. Özellikle YouTube’da yayınınızın bu koşul ve kuralların dışına çıkması yayının kaldırılması ve gelecekte yapacağınız yayınların da kısıtlanması ve engellenmesine neden olabilir.

ARŞİVLEME

28

Videoları Korumak, Saklamak ve Arşivlemek

Ürettiğiniz videoların ileride farklı amaçlar için kullanılabilmesi adına etkin biçimde korunmaları ve saklanmaları büyük önem taşır. Videolarınızı, kolay erişilebilir bir şekilde, bozulmadan koruyarak onların ileride eğitim, kanıt, referans ve benzeri amaçlar için her daim elinizin altında olmasını sağlayabilirsiniz.

Çekim Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler

İyi bir arşivleme pratiği için üretimin farklı aşamalarında yapılması gereken farklı aktiviteler bulunur. Çekim aşamasında kullandığınız cihazlar kendiliğinden meta-data (arka-veri) üretirler. Bu veriler videonun cihazda GPS varsa konum bilgilerini, oluşturulduğu tarih ve saati, kamera modeli, kamera ayarları, boyut, çözünürlük bilgilerini içerir. Eğer cihazınız bunu kendi üretmiyorsa siz manuel olarak da oluşturabilirsiniz.

Ham videolarda kimliği korunması gereken kişiler veya hassas bilgiler olması halinde bu videolara ait meta-datayı şifrelemeyi düşünebilirsiniz. Meta-data girdilerini kendiniz oluşturmanız halinde kayıtlarınızda; konum, tarih, içerik (yer alan kişiler, olay, çeken kişi) gibi bilgilerin bulunması faydalı olur. Eğer içeriğin güvenliği ile ilgili endişeleriniz varsa bu veriyi de kayıtlarınıza eklemelisiniz.

Meta-data bilgilerini kayıtlarınıza farklı şekillerde ekleyebilirsiniz. Cihazların otomatik ürettiği dosyalar, eğer ayarlarınız doğruysa en basit yöntemdir. Kendiniz oluşturmanız halinde bu bilgileri elle yazıp çekim öncesinde/sonrasında kameraya tutarak veya sesli okuyarak

videoya ekleyebilirsiniz. Eğer yazılı kayıt tutacaksanız alanda önceden hazırlanmış standart formlar kullanabilirsiniz. Her çekimde bu formları yeniden doldurmak ve sonra bilgisayara girmek ayrı mesai gerektirir. Elle doldurduğunuz formlardan videolar ile saklanacak resim veya metin dosyaları oluşturabilirsiniz. Elinizde hazır formlar olmasa dahi en basitinden bir kâğıda not almanız sonrası için işinizi kolaylaştırır. Meta-data beraberinde çekim izinlerini, muvafakatnameleri ve çekimle ilgili diğer dokümanları da saklamanızda fayda vardır. Saklama sisteminizi oluştururken bu dosyaların videodan ayrılmasına özen göstermelisiniz.

Cihazların ürettiği meta-data kayıtlarını sonradan değiştirmeye ve ilaveler yapmaya yarayan kimi yazılımlar da mevcuttur. İlave bilgiler eklemek için bu yazılımlardan faydalanabilirsiniz.

Kurgulanmış görüntüleri saklamak için ilk önceliğiniz elinizde en yüksek çözünürlükte (çekim formatında) bir çıkış bulunmasıdır. Siz daha düşük kalitede kopyaları kullanacak olsanız dahi elinizin altında mutlaka yüksek kaliteli bir master kayıt bulunmalıdır. Bu size videoyu ileride farklı kanallarda kullanmak için esneklik sağlar.

Video çıktılarınızı saklarken kendinize bir isimlendirme sistemi oluşturun. Videolarınızı bu sisteme göre isimlendirdiğinizde erişiminiz çok kolaylaşır. Örneğin: PR035_Konak_20181225 (Burada; “PR035” videonuza verdiğiniz sayı, “Konak” videonun çekildiği mekân ve “20181225” de tarihtir) Bunlara içeriğe dair kendinize özgü kısaltmalar da ekleyebilirsiniz.

Kurgu programının ürettiği proje dosyalarını da video çıktınızla beraber saklamak, ileride değişiklik gerekirse işinizi çok kolaylaştırır. Proje dosyaları, kullandığınız programa özgü sadece onlar ile çalışabileceğiniz dosyalar olacağı için farklı programlar da kullanabilmek adına EDL, XML benzeri tüm yazılımlara aktarabileceğiniz dosya çıktıları da alıp saklamalısınız. Kullandığınız fotoğraf, grafik, müzik dosyalarını da aynı klasörde tutmakta fayda vardır. Son olarak videonuza meta-datayı başlangıç veya bitimde yazılı kapaklar şeklinde ekleyebilirsiniz.

Aktarma

Videoların, meta-datanın ve diğer ilgili malzemenin bir ortamdan diğerine veya bir cihazdan diğerine taşınma işi aktarma olarak nitelenir. Örneğin kameradan harici bir sabit sürücü veya bilgisayara yapılan kopyalama işine aktarma diyoruz. Bu işlemde verilerin bozulmadan, değişmeden ve dosyaların birbiriyle olan ilişkileri bozulmadan bir ortamdan diğerine taşınması önemlidir. Aktarma yaparken eğer videolarınızın içeriğinde korunması gereken hassas bir içerik olduğunu düşünüyorsanız şifreleme kullanabilirsiniz. Çeşitli platformlar için çok çeşitli dosya şifreleme yazılımlarına kolaylıkla ulaşabilirsiniz. Eğer sizden bir şifre belirlemeniz istenirse, ilk aklınıza geleni değil, lütfen en azından aklınıza dördüncü sırada geleni seçin. Ayrıca dosyalarınızı virüslere karşı korumayı unutmayın. Her zaman güncel virüs koruma yazılımları kullanarak, internet üzerinden ve e-postalarla dağılan zararlı içeriklerden sakınarak, dosyalarınızın kullanılmaz hale gelmelerinin önüne geçebilirsiniz. Evet, “virüs” kelimesinden hepimiz bıktık farkındayız ama burada da aslında aynı kuralları farklı şekilde uygulayabilirsiniz. Maskeyi korunma yazılımı, sosyal mesafeyi zararlı içeriklerden uzak durmak olarak düşünebilirsiniz. E hijyen her ortamda gerekli zaten.

29

Çekim sonunda aktarma için önünüzde iki temel seçenek var. İlk yol eğer yeterli internet erişiminiz varsa videoyu internet üzerinden bir bulut depolama alanına veya kendinize ait bir depolama alanına yüklemek. Güncel koşullarda bağlantı hızları, özellikle de yükleme hızları düşünüldüğünde, yüksek çözünürlük için bu senaryo çok olası değil. Bu durumda çekimleri ya alanda ya da yeterli hafıza alanınız varsa günün sonunda bir bilgisayara aktaracaksınız gibi görünüyor. Eğer aktarmayı alanda yapıyorsanız ve yağmurlu, tozlu, çok hareketli bir ortam söz konusu ise kamerayı doğrudan bilgisayara bağlamak, bozulmaya elverişli hafıza kartlarını çıkarıp aktarma yapmaktan daha güvenli olabilir. Orijinal dosyaları aktarırken dikkat etmeniz gereken en önemli nokta bir değişime uğramadan bütünlük içinde taşınmaları olmalı. O nedenle dosyaları, kameranın atadığı isimlerini dahi değiştirmeden doğrudan kopyalamak en iyi yöntem. Kimi yazılımlarda bulunan İçe Aktar (Import) komutunu kullanmaktan kaçınmalısınız. Zira bu komut dosyanın yeniden kodlanmasına ve orijinalliğin bozulmasına yol açabilir. En güvenli saklama için mümkünse her hafıza kartını en az iki ayrı bağımsız sürücüye kopyalamayı alışkanlık haline getirin. Kartlarınızı silmeden önce imkânınız varsa mutlaka aktardığınız görüntüleri kontrol edin. Eğer orijinal dosyalara erişiminiz yoksa, her zaman mümkün olan en yüksek kalitedeki kopyaları edinin.

Dosyaların Orijinalliğini Kanıtlamak

Hash değeri, bir dosyanın parmak izi olarak düşünülebilir. Her dosyanın kendine özgü bir Hash değeri vardır ve bu değer dosya ile oynandığında değişir. Bu nedenle Hash değerlerini dosyaların orijinalliğini doğrulamak için kullanabilirsiniz. Hash değerini çekimden hemen sonra görüntüyü aktarır aktarmaz oluşturursanız, ileride bu değeri dosya aktarılırken veya saklanırken üzerinde oynama yapıp yapılmadığını, değişiklik olup olmadığını anlamak için kullanabilirsiniz. Bu amaçla kullanabileceğiniz birçok yazılımdan biri "Karen's Hasher"dır.

Son olarak eğer videolarınızı fiziksel hafıza kartları, sürücüler, flash bellekler ile farklı ortamlara aktaracaksanız, sürücülerin dosya formatlarını, kapasitelerini göz önünde bulundurmayı unutmayın. Aktardığınız görüntülerin daima farklı bir ortama yedeklenmiş olmasına özen gösterin.

Eğer görüntülerinizi bulut veya benzeri bir alanda internet aracılığı ile yükleyerek depolamaya karar verdiyseniz, bu hizmeti almadan önce bulut diye tanımlanan sunucunun, bir şirketin kendi ofisindeki sunucu bilgisayarı olduğunu göz önünde bulundurun. Bu nedenle bu hizmeti güvenilir bir sağlayıcıdan almalısınız. Bu servis sağlayıcısının kalıcılığı, güvenliği, erişim takibi (dosyayı yükleyen, indiren, kullananlara dair kayıtları tutması), kolay erişilebilirliği ve tabii fiyatı göz önünde bulundurulmalıdır. Lütfen bu konuyu iyi araştırın ve onca emek vererek çektiğiniz görüntülerin buluttan sızan yağmurla ıslanıp yok olmasına izin vermeyin.

Arşivinizi Oluştururken

Ham Görüntü Edinimi:

Hangi videoları arşivinize alacağınızı önceden belirlemeli ve bir kriter seti oluşturmalsınız. Aksi takdirde kullanamayacağınız videoları arşivlemek için kısıtlı zaman ve imkânınızı boşa harcamak durumunda kalabilirsiniz. Baştan önemli olanın ne olduğunu belirleyin ve size video sağlayacak olanlara bunu net bir şekilde aktarın. Arşivinizi oluştururken amacınızın ne olduğunu, arşivi kimin kullanacağını, koleksiyon içeriğinin kapsamını, ne tür görüntü ve formatları toplayacağınızı ve daha da önemlisi neyi toplamayacağınızı belirlemeniz size yol gösterir. Daima orijinal dosyalara ulaşmaya çalışın. Önce de belirttiğimiz gibi bu sayede görüntünün meta-datası ve orijinalliği korunmuş olur. Eğer orijinale ulaşamıyorsanız, orijinal kaynağa en yakın kopyayı bulmaya gayret edin. Her video için aynı zamanda meta-dataya da ulaşmak için çaba harcadığınızda video dosyasına gömülü değilse metin halinde eklemeyi ihmal etmeyin. Örneğin Mediainfo gibi bir yazılımla video ve ses dosyalarına gömülü meta-dataya erişebilirsiniz. Gömülü dahi olsa videonun kaynağı ile görüşerek meta-datanın sağlanmasını yapmanızda ve varsa eksiklerini tamamlamanızda fayda var.

Videoları arşive aldıktan sonra dosya isimlerini, sürelerini, büyüklüklerini kontrol edin. Eğer aktarılanlar orijinal dosyalarsa önceki konuda bahsettiğimiz Hash değerlerini karşılaştırın. Orijinal dosyaların isimlerini zorunlu olmadığınız sürece değiştirmeyin. Kataloqlama yazılımları aracılığı ile ya da manuel olarak dosyaların size ne zaman ve kim tarafından ulaştırıldığının düzenli kayıtlarını oluşturun.

İşlenmiş Görüntü Edinimi:

Bir belgesel filmin bütününe veya kurgulanmış kısa bir grafik çalışmasını, işlenmiş görüntü olarak arşivinize alacağınız zaman ilk dikkat etmeniz gereken, mümkün olan en yüksek kalitede bir master kopya edinmenizdir. Düşük kaliteli bir çıkışın sonradan kalitesini artırmak olası değildir. O nedenle, en baştan kurgu programından mümkün olan en yüksek kalitede çıkışı alıp, bunu bir master kopya olarak saklamalısınız.

Gerektiğinde bu master'dan farklı amaçlarla farklı boyutlarda çıkışlar alabilirsiniz. Ham görüntüleri, sizde olan kendi kurguladığınız bir videoyu arşive alırken kurgu yazılımının proje dosyasını, bir EDL çıktısını ve ilave müzik, fotoğraf, grafik gibi videoda yer alan unsurları da arşive katmayı unutmayın.

Düzenleme:

Arşive aldığınız ham video dosyalarını isimlendirirken kayıt cihazının atadığı isimleri değiştirmemeye gayret edin. Eğer tarih, mekân, proje bilgisi eklemek istiyorsanız orijinal ismi

dosya adında tutarak diğer bilgileri ekleyin. Aynı şeyi iki farklı cihazın farklı videolara aynı ismi ataması durumunda da yapabilirsiniz. Orijinal ismin başına veya devamına ekleme yaparak cihazın atadığı ismi korumanız faydalı olur. İsimlendirme yaparken bir şablon belirlemek ve bu şablona bağlı kalmak işinizi kolaylaştırır. Örneğin proje kodu, tarih, mekân ve cihazın atadığı isim şeklinde bir isimlendirme düzeni kurabilirsiniz. (Örneğin: PR0027_20180425_Konak_DSC000567834)

İşlenmiş, kurgulanmış görüntüleri isimlendiriyorsanız videonun kodu veya ismi, tarihi, dili, versiyonu bilgilerini de içeren bir şablon işlevsel olur. (Örneğin: PR0027_IzmirAtolye_20180425_Turkce_master). Genel olarak bilgisayar ortamında dosya isimlendirirken Türkçe karakterlerden, noktalama işaretlerinden, özel sembollerden kaçınmalısınız. Böylece dosyalarınıza farklı platform ve işletim sistemlerinden sorunsuz erişebilirsiniz.

Her video dosyasına kendine özgü belirteçler atayarak ve dosyalarınızı gruplandırarak düzenleme yapabilirsiniz. Bu belirteçler proje isim kısaltmaları, sayısal değerler, çekim aktarım tarihleri gibi unsurlar üzerinden türetilir. Videoları hangi özelliklerine göre gruplamaya karar verdiyseniz bu belirteçleri de o doğrultuda belirleyebilirsiniz. Örneğin tarih-saat bilgisiyle belirteç atadığınız video dosyasının orijinalini; 201804251300_Konak_Master, düşük çözünürlüklü olan dosyayı; 201804251300_Konak_DusukCoz ve ilgili izin belgelerini; 201804251300_Konak_Izinler, isimlerini vererek gruplayabilirsiniz.

Video dosyalarını klasörlere yerleştirirken üretildikleri sıralamayı korumanız, ileride bir videonun bağlamını belirlemek ve orijinalliyi korumak adına faydalıdır. Bu klasörlere meta-data veya diğer videolara dair bilgi içeren metin dosyalarını da eklemeniz yerinde olur. Klasördeki dosyaları ait oldukları çekimlere göre metin dosyaları ile beraber gruplamak arşivinizin kullanımını kolaylaştırır.

Basit bir klasör düzeni kurup bu düzene sadık kalmaya özen gösterirseniz, dosyalarınıza erişiminizin her zaman hızlı ve pratik olmasını sağlayabilirsiniz. Örneğin; ilk klasöre çekimin konusunu, alt klasörlere mekanların isimlerini, bir alt dosyaya tarihleri ve en alt klasöre çekimi yapanın ismini verebilirsiniz. Atolye>Konak>20180425>Ali

Bu düzenleme, bilgisayarınıza kurulu işletim sisteminin dosya yöneticisi aracılığı ile kullanabileceğiniz en basit yöntemdir. Alternatif olarak Adobe Bridge gibi medya arşivleme yazılımları veya Filemaker gibi veri tabanı yazılımları da kullanabilirsiniz. Bu yazılımlar daha geniş kapsamlı ve çok fazla öge içeren arşivleri oluşturma ve kullanma konusunda daha etkili olur.

Depolama:

Depolamadan kastımız, videolarınızı güvenli bir şekilde saklama işlemidir. Sabit sürücülere aktardığınız dosyalarınızı belli aralıklarla (mümkün olduğunca sık) farklı sürücülerle yedeklemelisiniz. Dahası, bu yedeklerin en az birini dosyaların aslının olduğundan farklı bir ortamda saklamalısınız. Ancak bu şekilde hırsızlık, su basması, yangın gibi felaketleri veri kaybı yaşamadan atlatabilirsiniz. Felaket senaryosu yazdığımızın farkındayız ama merak etmeyin

bu senaryonun çekilmemesi için dediklerimizi yapmanız yeterli olur. Sabit sürücüler elektrik akımındaki dalgalanmalardan bozulabilecek hassas cihazlardır. O nedenle, kesintisiz güç kaynağı olmaksızın harici diskler ve masaüstü bilgisayarlar ile çalışmanız risk almak olur. Dikkat etmeniz gereken bir diğer nokta ise verilere internet, network erişimi olup olmadığıdır. İnternet üzerinden erişilebilen bir cihazda bulunan dosyalar ne kadar koruma yazılımı kullansanız da her zaman saldırılara açıktır. En azından, yedeklerinizi internet erişimi olmayan ortamlarda tutmanız yerinde olur. Verilerinizi şifreliyorsanız şifre anahtarınızı kaybetmeniz durumunda verilere erişiminizi de kaybedebileceğinizi göz önünde bulundurmalısınız.

Yedeklerinizi oluşturmak için dosyaları kendiniz düzenli olarak kopyalayabileceğiniz gibi yedekleme yazılımlarından da faydalanabilirsiniz. Günümüzde her işletim sisteminin içinde ücretsiz eklenti olarak yedekleme yazılımları bulunur. Bu yazılımlar sizin belirleyeceğiniz aralıklarla otomatik olarak yedekler alarak işinizi kolaylaştırır. Video dosyalarınızı kurumunuzun, grubunuzun diğer dosyalarından ayrı sürücülerde tutarsanız, bu dosyalara sadece ilgili kişilerin erişimi olmasını sağlayabilirsiniz. Böylece de erişimi kontrol etme olanağınız olur. Eğer dosyalarınızın üzerinde oynama olup olmadığını kontrol etmek isterseniz daha önce bahsettiğimiz Hash değerlerini düzenli olarak karşılaştırma işini de rutininize eklemelisiniz.

Sabit sürücüler, belirli ömürleri olan hassas elektronik cihazlardır. O nedenle düzenli olarak tanı (diagnostik) yazılımları ile taramanız sürücünün yakın zamanda sorun çıkarp çıkarmayacağını önceden kestirmenizi ve verilerinizin büyük bölümünü kurtarmanızı sağlayabilir. En azından 3-4 yılda bir sabit sürücülerinizi yeni sürücülere aktarmanız güvenlik bakımından şiddetle önerilir. Yeni bir sabit sürücü alırken göz önünde bulundurmanız gerekenler, elbette öncelikle kapasitesi ve sağlamlığıdır. Bunların yanında amacınıza göre farklı özellikleri olan harici sürücüler edinebilirsiniz. Sürücünün taşınabilir olması önemliyse, 2,5 inçlik küçük sürücüler size daha uygun olur. Bu sürücüler enerjiyi bağlı oldukları bilgisayardan aldıkları için elektrik akımındaki oynamalardan kaynaklı zarar görme ihtimalleri de gücünü şebeke akımından alan 3,5 inçlik sürücülere göre epey azdır. Öte yandan fiyatları da 3,5 inçlik sürücülere göre daha pahalıdır.

Disklerinizin bir ağ üzerinde erişilebilir olmasını istiyorsanız NAS (ağa bağlı depolama) özelliği olan bir disk tercih edebilirsiniz ya da USB girişi olan çoğu yeni nesil modem harici diskler modeme bağlanarak ağa bağlı kullanmanıza olanak verir. Ağa bağladığınız sürekli çalışır durumdaki disklerin güvenliğinin önemli bir mesele olduğunu burada tekrar hatırlatalım. 3,5 inçlik harici diskler halihazırda en hesaplı depolama imkanını sunar. Bu diskler düşük bütçeli depolama sistemleri için akım koruması ve kesintisiz güç kaynağı kullanımı ihmal edilmeden sağlıklı bir saklama ortamı sağlayabilir. Son olarak, SSD (katı hal sürücü), HDD (diskli sürücü) ayrımından bahsedelim. Giderek fiyatı düşen SSD'ler, HDD'lerin aksine içlerinde mekanik hareketli bileşenler barındırmazlar. Bu nedenle sarsıntı, darbe kaynaklı arızalara karşı daha dayanıklı olurlar. Özellikle sürekli yanınızda taşıdığınız sürücüler için imkânınızın elverdiği ölçüde tercihinizi SSD'lerden yana kullanmanızı öneririz.

Kataloglama:

Kataloglama uzmanlık ve ağır mesai isteyen bir iş olmakla beraber siz de kendi videolarınız için basit ve sadece en hayati verileri içeren bir envanter hazırlayabilirsiniz. Böyle bir katalog, tanımlayıcı bilgiler, videonun bağlamına dair bilgiler, teknik bilgiler, telif bilgileri ve anahtar kelimeler içerebilir. Kataloglama sürecinde de diğer konularda bahsettiğimiz gibi korunması gereken kimlik bilgileri, mekanlar ve kişiler ile ilgili önlemleri arşivinizi kullanıma açmadan önce almalısınız.

Başlarken önce bir çizelge üzerinde envanterinizi hazırlayın. Bu çizelgeye videonun tanımı, dosya adı, dosyanın bulunduğu sürücü, videonun formatı gibi bilgileri yerleştirebilirsiniz. Elinizde düzenlenmesi gereken büyük bir arşiv yoksa bu çizelge sizin için yeterli olabilir.

Elinizde binlerle ifade edilen sayıda arşivlenmesi gereken malzeme varsa ve bu dosyalar için çetrefilli bir meta-data girişi yapmak istiyorsanız profesyonel bir kataloglamaya ihtiyacınız olacaktır. Böyle bir iş en azından bir uzmanın istihdam edilerek sizin ihtiyaçlarınıza göre bir kataloglama sistemi belirlemesini, sonrasında bir bilişim uzmanının uygun veri tabanı yazılımında bu sistemi oluşturmasını ve yine uzun bir mesai ile arşivin bu sisteme aktarılmasını gerektirir.

Katalog veya envanter oluştururken dikkat etmeniz gereken en önemli nokta, tutarlılığı sağlamak için girdilerinizi kurala bağlamanız ve bu kuralları tüm giriş yapanların uygulamasını sağlamanız olmalıdır. Eğer birisinin eğitim olarak tanımladığı etkinlikleri diğeri kurs olarak envantere girerse, aynı etkinliğin bütün videolarına ulaşmanız mümkün olmaz. Aynı şekilde tarih, süre gibi değerleri de ne formatta gireceğinizi önceden kurala bağlamalısınız.

Profesyonel bir katalog çalışması veya basit bir envanter için olabilecek meta-data alanlarına dair aşağıdaki tablo size bir fikir verebilir.

Kayıt tarihi	2018-04-25
Konum	27.962955, 34.253925
Çeken	Ayşe
Aktarma tarihi	2018-04-30
Aktarma Kaynağı	Ayşe
Hash doğrulama tarihi	2018-04-25
Hash değeri	080eedba30bmnde09dee0fdss3tr
Özet	İzmir atölye etkinliğinin ilk üç saati.
Kısıtlamalar	Kısıtlı
Kısıtlama detayı	Katılımcılar yüzlerinin ve görüntülerinin kullanılmasına izin verdi, isimlerinin yer almasına izin vermedi.
Hak Sahibi	BSB
Hak Beyanı	Çoğaltım dağıtım ve gösterimi BSB'nin iznine tabi.
İçerik türü	Ham video
Çekim amacı	Eğitim
Jenerasyon	Cihazdan orjinal
Format	ProRes
Çözünürlük	4K
Boyut	1,2 GB
Süre	00:12:24
Anahtar Kelimeler	Eğitim, İzmir, Atölye,

Koruma:

Uzun vadeli koruma işlemi sadece dosyaları sağlam bir yerde saklamak olarak düşünülmemeli. Değişen teknolojiler, elinizdeki malzemeye erişebileceğiniz platformların, tıpkı günümüzde VHS kasetler için olduğu gibi kullanımdan kalkması durumunu da beraberinde getirebilir. Videolarınızı güvenli bir ortamda saklarken aynı zamanda değişen yazılımlar ve donanımlarla uyumluluğunu da gözetmek durumundasınız. Arşiv maliyetinin sürekli kaynak gerektirecek bir kalemi de bu ekipman güncellemeleridir. Korumaya alacağınız videoları belirlerken mesai ve maliyet gereklerini hesaba katarak, önceliği sadece kendi arşivinizde bulunan, hakları size ait, kullanılabilir olan ve etkili olduğunu düşündüğünüz videolara vermelisiniz. Eğer videolarınızı koruma işi kurumunuzun olanaklarını aşıyorsa, kütüphane gibi bir kurumun arşivine bağışlamayı düşünebilirsiniz. Böyle bir kurumun sizden beklentisi ya malzemeyi olduğu gibi onlara bağışlamanız veya en azından koleksiyonunuzdaki videoları kendi üyelerinin kullanımına açmanızdır. Bunu göze alıyorsanız koleksiyonunuzu güvendiğiniz ve sizin alanınızla ilgili ve videolarınıza ilgi duyan bir kurumun arşivine aktarabilirsiniz. .

Paylaşma:

Videolarınızı sizinle ortak alanlarda çalışmalar yapanların kullanımına açmak isterseniz göz önünde bulundurmanız gereken üç nokta var:

Videolara erişimi nasıl sağlayacaksınız? Erişimi nasıl kontrol edeceksiniz? Videoların kullanımına hangi şartlarda, hangi telif düzenlemesi çerçevesinde izin vereceksiniz?

Arşivinizi dışarıdan kullanıma açarken, kullanıcılarınızın videolarınızı kolaylıkla taramasına ve farklı amaçlar için arama anahtarları kullanabilmesine olanak veren bir ara yüz oluşturmalsınız. Bu, üzerinde arama yapılabilir bir metin, Excel çizelge dosyası ya da karmaşık bir veri tabanı yazılımı için oluşturulmuş bir ara yüz de olabilir. Eğer mesai ayırabilirseniz bu amaçla bir rehber hazırlayabilirsiniz. Bu rehber, videolarınızın kısa özetlerini, sürelerini, çekim tarihlerini ve benzeri aramalarda süreci kolaylaştıracak anahtar kelimeleri içerebilir. Eğer zaman ve iş gücü kısıtlıysa daha basit bir liste hazırlamak çözüm olabilir. Bir diğer yöntem de anahtar kelimeler kullanarak bir dizin oluşturmaktır. En gelişmiş yöntem farklı bilgi alanlarına göre sıralama ve tarama olanağı sunan bir katalog ara yüzüdür.

Videoların kolay bulunması için Excel çizelgesinin yanı sıra videolarınızı YouTube, Vimeo gibi ortamlarda kanallar, oynatma listeleri oluşturarak da düzenleyebilirsiniz. Crowdvoice ve Storify da internet üzerindeki videolarınızın içerik listelerini oluştururken kullanabileceğiniz sitelerden bazılarıdır. Wordpress, Omeka benzeri içerik yönetme uygulamaları ile de internete aktardığınız videolara izin veya katalog oluşturabilirsiniz. Bütün bu uygulamalar için en önemli nokta videolarınızda tarama yapacaklara, konum, tarih, olaylar, kişiler ve benzeri sorgular temelinde sonuçları derleyerek sunacak bir ara yüz oluşturabilmektir.

YouTube, saklama için olmasa da videolara erişim sağlamak için güçlü bir platformdur. Eğer videolarınızın YouTube üzerinden erişilebilir ve taranabilir olmasını isterseniz YouTube'un kendi sınıflandırma araçlarına ilave olarak birkaç noktaya dikkat ederek potansiyel kullanıcıların işini kolaylaştırabilirsiniz. Eğer ham görüntü yüklüyorsanız orijinal dosyaları yükleyerek meta-data'yı da kısmen (her ne kadar video yeniden kodlansa da) YouTube'a aktarabilirsiniz. Bilgilendirici bir başlık ve yine mümkün olduğunca detay içeren açıklamaları ilgili olabilecek farklı dillerde eklemeye gayret edin. Bu tür açıklamalar YouTube editörlerinin videoya yaklaşımını da etkiler ve şiddet içeriği gibi şikayetlerde haber içeriğini gözeterek videonun yayınına müdahale etmelerini önler.

Videoların Temini ve Erişim Kontrolü:

Arşivinizdeki videolar için size farklı talepler gelebilir. Bazıları sadece izlemekle yetinirken, başkaları yayın kalitesinde çıktılar isteyebilir. Videoları kullanıcılara ulaştırırken elinizdeki esas kopyayı (master) korumalı ve kopyalar için ayrı bir yedek yapmalısınız.

Kimin hangi videolara erişebileceğini ve ne amaçlar için kullanabileceğini önceden belirlemelisiniz. Videolarınızın bazıları hassas bilgiler içeriyorsa, erişim seviyeleri belirleyip, korunması gereken videolara erişimi kayıtlı kullanıcılarla sınırlandırabilirsiniz. Bir alternatif de videolardan hassas kısımların çıkarıldığı farklı versiyonlar hazırlamak olabilir.

Telif hakları sizde olan videoları kısmen veya tamamen paylaşmak da sizin iznimize tabi olacaktır. Telif sahipliği daha çok videoların dağıtım, gösterim alanında karşılaşacağınız bir kavramdır. Ürettiğiniz videoların telif hakları otomatik olarak size aittir. Bu haklar; gösterim, çoğaltım, yeniden kullanım, adaptasyon ve yayın haklarını kapsar. Bu hakların kullanımı için derseniz başkalarına muvafakatname verebilirsiniz.

YouTube veya benzeri bir kanal üçüncü şahısların hak sahipliği iddiasıyla videonuzu yayından kaldırdığında, bir kanal yayın hakkı için talepte bulunduğunda, videonuz sizden izinsiz kullanıldığında veya videolarınızdan gelir elde etmek istediğinizde telif konusu önünüze gelecektir. Hak ihlallerini önlemek ve ileride sorun yaşamamak için kendi videolarınızın olduğu kadar, arşivinizde bulunan kullanıma açık ve telifi başkalarına ait video veya video içeriğindeki fotoğraf, grafik, müzik gibi unsurların da izinlerinin takibini yapmalısınız.

Telifi sizde olan videolarınızın izin alınmaksızın, herkesin kullanımına açık ve bedava olmasını istiyorsanız Creative Commons lisansı kullanabilirsiniz. Bu lisanslama, hak sahipliğiniz korunurken videonuzun kullanıma açık olduğunu ifade eder. Derseniz video kullanılırken size atıf yapılması, videonun sadece ticari olmayan işlerde kullanılması gibi koşulları lisansınıza ekleyebilirsiniz.

VE SON SÖZ

Gördüğünüz gibi amacı olan bir video çekip o amacı izleyenlerin de benimsemesini sağlamak gerçekten kolay değil. Ama videonuzu izleyenlerin gözlerindeki ışığın sayenizde arttığını gördüğünüzde yaşayacağınız mutluluk da tarifsiz. Biz burada size temel bütün bilgileri vermeye çalıştık. Yani biliyoruz ki artık temeliniz sağlam. Şimdi sizin yapmanız gereken, bu rehberdeki bilgileri aktivist ruhunuzla canlandırıp ortaya etkileyici bir eser çıkarmak. Hepinize başarılar!

VIDEO ÜRETİMİ İÇİN ÖRNEK DOKÜMANLAR

KATILIMCI İZNİ

(BELGE ÖRNEKLERİ)

KATILIMCI İZNİ

Video (Film adı) : ... (Bundan sonra "Video" olarak anılacaktır)
Katılımcı : ...
Çekim Tarihi/Tarihleri : ...
Çekim Mekanları : ...

Film yapımcısına (yapımcının ismi) adının, çizim, anlatım gibi araçlarla betimlenebilecek tasvirimin, görüntümün, sesimin, ses efektlerinin, görüşme ve performansımın video, film ya da diğer materyallere kaydedilmesine (Bundan sonra "Kayıt" olarak anılacaktır), bu Kayıtların Yapımcı'nın öngördüğü şekilde düzenlenerek Video'da, Video'nun herhangi bir versiyonunda Video'nun tanıtımını da içerecek şekilde ancak bununla sınırlı olmamak üzere kullanılmasına onay veriyorum. Video'nun içeriği, kurgusu, sanatsal ve teknik kontrolü konusunda Yapımcı'nın son kararı verme hakkına sahip olduğunu anlıyorum ve kabul ediyorum. Yapımcı, Video'yu, Video'nun bir bölümünü ve Kayıt'ı herhangi bir ortamda ve formatta, şu anda bilinen ya da bundan sonra ortaya çıkacak iletişim araçlarında, tüm dünyayı kapsayacak şekilde süresiz olarak kullanabilir, başkalarının kullanması için onay verebilir. Yapımcı, Yapımcı'nın mirasçıları, Yapımcı'nın sahip olduğu hakları devralan gerçek/tüzel kişiler, telif hakkı da dahil olmak üzere, herhangi bir kısıtlama olmaksızın Video, Kayıt ve ilgili materyaller üzerindeki tüm hak ve yetkilerle Video'dan elde edilen her türlü yararın sahibi olacaktır.

Katılımcı Adı, Soyadı
Tarih
İmza

ESER KULLANIM İZNİ

ESER KULLANIM İZNİ

Video (Film adı) : ... (Bundan sonra “Video” olarak anılacaktır)
Kullanılacak Materyalin Tanımı : ... (Bundan sonra “Eser” olarak anılacaktır)
Lisans Veren : ... (Bundan sonra “Lisans Veren” olarak anılacaktır)

Lisans Veren, ... (Bundan sonra “Yapımcı” olarak anılacaktır), Yapımcı’nın temsilcileri, mirasçıları, Yapımcı’nın sahip olduğu hakları devralan gerçek/tüzel kişiler lehine, Eser’in münhasıran hak bahsetmeyecek şekilde video, film ya da diğer materyallerde tamamının ya da bir kısmının (Bundan sonra “Kayıt” olarak anılacaktır), istenilen şekilde yeniden üretilmesine, kayıt edilmesine ve kullanılmasına, bu Kayıtların Video’nun herhangi bir versiyonunda Video’nun tanıtımını da içerecek şekilde ancak bununla sınırlı olmamak üzere kullanılmasına izin verdiğini kabul ve beyan eder. Yapımcı, Yapımcı’nın mirasçıları, Yapımcı’nın sahip olduğu hakları devralan gerçek/tüzel kişiler, telif hakkı da dahil olmak üzere, tüm dünyada şu anda bilinen ya da bundan sonra ortaya çıkacak iletim araçlarıyla süresiz olarak Video’nun herhangi bir ortam, format ve araçla dağıtımında, herhangi bir kısıtlama olmaksızın, Video, Kayıt ve ilgili materyaller üzerindeki tüm hak ve yetkilerle Video’dan elde edilen her türlü yararın sahibi olacaktır.

Lisans veren, işbu Eser Kullanım İznî’nin Yapımcı’ya verilebilmesi için Eser üzerinde sahip olması gereken tüm yasal hakları elinde bulundurduğunu ya da Eser üzerindeki hak sahiplerinin yasal temsilcisi olduğunu, Eser Kullanım İznî’nin hiçbir kişi ya da kurumun haklarını ihlal etmediğini, Eser üzerindeki hakların üçüncü kişilerle ihtilaflı olmadığını kabul, beyan ve taahhüt eder. Bu kapsamda Yapımcı’nın haksız kullanım nedeniyle üçüncü kişilere ödemek zorunda kalacağı her türlü tazminat Lisans Veren tarafından derhal Yapımcı’ya ödenecektir. Yapımcı, Eser’in üçüncü kişilerin hak iddiası sonucunda kullanılamaması nedeniyle uğradığı her türlü zarar ile yoksun kaldığı kârı Lisans Veren’den talep edebilir.

Lisans Veren Adı, Soyadı		Yapımcı Adı, Soyadı
Tarih		Tarih
İmza		İmza

MEKAN ÇEKİM İZNİ

MEKAN ÇEKİM İZNİ

Video (Film adı) : ... (Bundan sonra “Video” olarak anılacaktır)
Mekân : ...
Mekân Sahibi : ... (Bundan sonra “Malik” olarak anılacaktır)
Çekim Tarihi/Tarihleri : ...

... (Bundan sonra “Yapımcı” olarak anılacaktır) ve Malik aşağıdaki hususlarda anlaşıklarını kabul, beyan ve taahhüt ederler:

Malik, Yapımcı ve Yapımcı’nın görevlendireceği kişilerin yukarıda belirtilen tarihte/tarihlerde, Video ile bağlantılı olmak üzere Mekân içinde ya da dışında fotoğraf ve/veya video çekimi, ses kaydı (Bundan sonra “Kayıt” olarak anılacaktır) alabileceklerini, Kayıt için hazırlık yapabileceklerini kabul ve beyan eder. Yapımcı ve/veya Yapımcı’nın görevlendireceği kişilerin Mekân’a ya da Mekân’da bulunan kişilere verecekleri zararlardan dolayı Yapımcı sorumlu olacaktır.

Malik, Mekân’ın yer aldığı Kayıtların Yapımcı’nın öngördüğü şekilde düzenlenerek Video’da, Video’nun herhangi bir versiyonunda Video’nun tanıtımını da içerecek şekilde ancak bununla sınırlı olmamak üzere kullanılmasını kabul ve beyan eder. Yapımcı, Yapımcı’nın mirasçıları, Yapımcı’nın sahip olduğu hakları devralan gerçek/tüzel kişiler, telif hakkı da dahil olmak üzere, tüm dünyada şu anda bilinen ya da bundan sonra ortaya çıkacak iletim araçlarıyla süresiz olarak Video’nun herhangi bir ortam, format ve araçla dağıtımında, herhangi bir kısıtlama olmaksızın, Video, Kayıt ve ilgili materyaller üzerindeki tüm hak ve yetkilerle Video’dan elde edilen her türlü yararın sahibidir.

Malik, izne konu Mekân üzerinde sahip olması gereken tüm yasal hakları elinde bulundurduğunu ya da Mekân üzerindeki hak sahiplerinin yasal temsilcisi olduğunu, Mekân Çekim İznî’nin hiçbir kişi ya da kurumun haklarını ihlal etmediğini, Mekân üzerindeki hakların üçüncü kişilerle ihtilaflı olmadığını kabul, beyan ve taahhüt eder. Bu kapsamda Yapımcı’nın haksız kullanım nedeniyle üçüncü kişilere ödemek zorunda kalacağı her türlü tazminat Malik tarafından derhal Yapımcı’ya ödenecektir. Yapımcı, Mekân’ın üçüncü kişilerin hak iddiası sonucunda kullanılamaması nedeniyle uğradığı her türlü zarar ile yoksun kaldığı kârı Malik’ten talep edebilir.

Malik Adı, Soyadı		Yapımcı Adı, Soyadı
Tarih		Tarih
İmza		İmza

KAYNAKÇA

1- <https://www.techsmith.com/blog/instructional-videos/>

2- BSB Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği’nin yayınladığı STGM’nin Birlikte alt hibe programında kullandığı, Etkili Video Üretim ve Dağıtım Rehberi (İstanbul: STGM, 2017) Sayfalar; 57-107

